ა. ბარამიძის სახ. საქ. სსრ. სახელმწიფო რესპუბლიკური ბიბლიოთეკა

პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

ლიტერატურული საქართველო

1980 | 11 ივლისი ორშაბათი
№ 28 (2205) | ფასი 5 კაპ.
გამოცემის 48-ე წელი

საქართველოს საბჭოთა მწერლების კავშირის გამგეობის ორგანო

«ЛИТЕРАТУРУЛИ САКАРТВЕЛО»
ОРГАН ПРАВЛЕНИЯ СОЮЗА СОВЕТСКИХ ПИСАТЕЛЕЙ ГРУЗИИ

ეროვნული ბიბლიოთეკა

საინფორმაციო ცნობა

საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის პლენუმის შესახებ

7 ივლისს გაიმართა საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის XXI პლენუმი, რომელმაც განიხილა საქართველოს კომპარტიის XXVI ყრილობის მოწვევის საკითხი.

პლენუმზე გამოვიდა სკკპ ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიუროს წევრობის კანდიდატი, საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის პირველი მდივანი ამხ. ე. ა. შევარდნაძე.

პლენუმმა მიიღო შესაბამისი დადგენილება.

პლენუმმა განიხილა ორგანიზაციული საკითხი. საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის მრეწველობის განყოფილების გამგედ დამტკიცებულია ამხ. ბ. დ. მახარაშვილი.

პლენუმის მუშაობაში მონაწილეობდა სკკპ ცენტრალური კომიტეტის პასუხისმგებელი მუშაკი ამხ. ვ. ა. კორობეინიკოვი.

საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის პლენუმის 1980 წლის 7 ივლისის დადგენილება

საქართველოს კომუნისტური პარტიის მორიგი XXVI ყრილობის მოწვევის შესახებ

საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის პლენუმი ადგენს:

1. მოწვეულ იქნეს საქართველოს კომუნისტური პარტიის მორიგი XXVI ყრილობა 1981 წლის 22 იანვარს.

2. დამტკიცდეს ყრილობის შემდეგი დღის წესრიგი:

1) საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის ანგარიში — მომხსენებელი საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის პირველი მდივანი ამხ. ე. ა. შევარდნაძე.

2) საქართველოს კომპარტიის სარევიზიო კომისიის ანგარიში — მომხსენებელი საქართველოს კომპარტიის სარევიზიო კომისიის თავმჯდომარე ამხ. ი. გ. ხაზარაძე.

3) არჩევნები:

ა) საქართველოს კომპარტიის ხელმძღვანელი ორგანოების — საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის და საქართველოს კომ პარტიის სარევიზიო კომისიისა;

ბ) სკკპ XXVI ყრილობაზე წარსაგზავნი დელეგატებისა.

3. დაწესდეს საქართველოს კომპარტიის XXVI ყრილობაზე წარმომადგენლობის ნორმა: ერთი დელეგატი 250 პარტიის წევრისაგან.

4. საქართველოს კომპარტიის XXVI ყრილობაზე წარსაგზავნ დელეგატებს პარტიის წესდების თანახმად დახურული (ფარული) კენჭისყრით ირჩევენ რაიონულ, საქალაქო და საოლქო პარტიულ კონფერენციებზე.

საბჭოთა არმიის, სამხედრო-საზღვაო ფლოტის, შინაგან დ̀ სასაზღვრო ჯარების პარტიულ ორგანიზაციებში შემავალი კომუნისტები საქარ თველოს კომპარტიის XXVI ყრილობაზე წარსაგზავნ დელეგატებს შესაბამის ტერიტორიულ პარ ტიულ ორგანიზაციებთან ერთად ირჩევენ რაიონულ, საქალაქო და საოლქო პარტიულ კონფერენ ციებზე.

საქართველოს პარტიული აქტივის კრება

7 ივლისს თბილისში, საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს სხდომათა დარბაზში გაიმართა რესპუბლიკის პარტიული აქტივის კრება. კრებაში მონაწილეობდნენ საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის წევრები და წევრობის კანდიდატები, საქართველოს კომპარტიის სარევიზიო კომისიის წევრები, პარტიის საქალაქო, რაიონული კომიტეტების მდივნები, რაიკომების უფლებების მქონე პარტკომების მდივნები, პროფკავშირული ორგანოების მუშაკები, კომკავშირის საოლქო, საქალაქო და რაიონული კომიტეტების პირველი მდივნები, მინისტრები, სახელმწიფო კომიტეტებისა და საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს მთავარ სამმართველოთა თავმჯდომარეები, რომლებიც საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტისა და სარევიზიო კომისიის შემადგენლობაში არ შედიან, უწყებების, გაერთიანებების, მსხვილი საწარმოების ხელმძღვანელები, სამრეწველო და სასოფლო-სამეურნეო წარმოების მოწინავენი, მეცნიერების, კულტურის, პრესის, ამიერკავკასიის წითელდროშოვანი სამხედრო და ამიერკავკასიის წითელდროშოვანი სასაზღვრო ოლქების ჯარების წარმომადგენლები.

კრება გახსნა სკკპ ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიუროს წევრობის კანდიდატმა, საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის პირველმა მდივანმა **ე. ა. შევარდნაძემ.**

კრების მონაწილეებმა განიხილეს სკკპ ცენტრალური კომიტეტის 1980 წლის ივნისის პლენუმის შედეგები და საქართველოს პარტიული ორგანიზაციის ამოცანები მისი გადაწყვეტილებების, ამ პლენუმზე ამხანაგ ლ. ი. ბრეჟნევის მოხსენებაში დასახული მითითებებისა და პარტიის XXVI ყრილობის ღირსეულად შეხვედრის საქმეში.

მოხსენება გააკეთა **ე. ა. შევარდნაძემ.**

მოხსენების განხილვაში მონაწილეობდნენ საქართველოს კომპარტიის თბილისის საქალაქო კომიტეტის პირველი მდივანი **თ. ნ. მენთეშაშვილი,** ამიერკავკასიის წითელდროშოვანი სამხედრო ოლქის სამხედრო საბჭოს წევრი — პოლიტსამმართველოს უფროსი **ა. ი. შირინკინი,** საქართველოს კომპარტიის აფხაზეთის საოლქო კომიტეტის პირველი მდივანი **ბ. ვ. ადლეიბა,** ზუგდიდის რაიონის სოფელ ჭითაწყაროს კოლმეურნეობის მექანიზატორი **მ. დ. მირგატია,** თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორი **ვ. მ. ოკუჯავა,** საქართველოს კომპარტიის აჭარის საოლქო კომიტეტის მეორე მდივანი **გ. ე. ჩიგოგიძე,** დმანისის რაიონის გომარეთის მერძევეობა-მექანიზაციის საბჭოთა მეურნეობის დირექტორი **ვ. ა. ჩალიძე,** საქართველოს კომპარტიის სამხრეთ ოსეთის საოლქო კომიტეტის მდივანი **თ. შ. კაბულოვა,** საქართველოს სსრ მშენებლობის მინისტრი **ნ. ა. მეძმარიაშვილი,** საქართველოს კომპარტიის ფოთის საქალაქო კომიტეტის პირველი მდივანი **ბ. დ. გულუა,** წალკის სახალხო დეპუტატთა რაისაბჭოს აღმასკომის თავმჯდომარე **ო. ა. ხრისტიანოვი,** ამიერკავკასიის რკინიგზის უფროსი **ლ. გ. ვარდოსანიძე,** საქართველოს კომპარტიის ლაგოდეხის რაიკომის პირველი მდივანი **ვ. გ. ბაქრაძე,** ქუთაისის ს. ორჯონიკიძის სახელობის საავტომობილო ქარხნის პარტკომის მდივანი **ს. ა. კურტანიძე,** საქართველოს სსრ სოფლის მეურნეობის მინისტრი **შ. მ. ეცადაშვილი,** საქართველოს ალკკ ცენტრალური კომიტეტის მეორე მდივანი **ი. ნ. ორჯონიკიძე,** თბილისის ვ. ი. ლენინის სახელობის ელმავალსაშენებელი ქარხნის კომპლექსური ბრიგადის ბრიგადირი **ა. დ. გელაშვილი,** საქართველოს კომპარტიის ახალქალაქის რაიკომის პირველი მდივანი **გ. ს. შუღაროვი,** საქართველოს სსრ სასოფლო მშენებლობის მინისტრი **ი. ა. ხარატიშვილი,** ზესტაფონის ფეროშენადნობთა ქარხნის დირექტორი **გ. ბ. ქაშაკაშვილი,** საქართველოს კომპარტიის გურჯაანის რაიკომის პირველი მდივანი **ბ. ი. შინჯიაშვილი.**

განხილული საკითხის გამო საქართველოს პარტიული აქტივის კრებამ მიიღო შესაბამისი დადგენილება.

კრების მუშაობაში მონაწილეობდა სკკპ ცენტრალური კომიტეტის პასუხისმგებელი მუშაკი **ვ. ა. კორობეინიკოვი.**

მაიაკოვსკის დღეები ქუთაისში

ხუთ ივლისს ქუთაისის ლადო მესხიშვილის სახელობის სახელმწიფო თეატრში გამართული პოეზიის საღამო იყო დასკვნითი აკორდი მაიაკოვსკის დღეებისა, რომელმაც დიდი აღმავლობით, ხალხთა ლენინური მეგობრობის ნიშნით, ჩვენი ახალგაზრდული პოეზიის მოკალაქეობრივი პათოსით ჩაიარა. დამთავრდა პოეზიის დღესასწაული, რომლის მონაწილენიც ჩვენი ქვეყნის მრავალი კუთხიდან იყვნენ ჩამოსულნი.

პარტიის ქუთაისის საქალაქო კომიტეტის, სსრკ მწერალთა კავშირის, საქართველოს მწერალთა კავშირისა და საქართველოს კომკავშირის ცენტრალური კომიტეტის თაოსნობით მოწყობილი ამ ღონისძიების ნათელი გაწყობილება დიდხანს გაჰყვება მასში მონაწილე ახალგაზრდა პოეტებს.

მაიაკოვსკის რევოლუციური და მოკალაქეობრივი პოეზიის ძვირფასი ტრადიციები ის მაგისტრალური გზაა, საბჭოთა პოეზიის მიმართულებას რომ განსაზღვრავს. მაიაკოვსკის დღეების მონაწილეებს მისალმება გამოუგზავნა სსრკ მწერალთა კავშირის გამგეობის მდივანმა გიორგი მარკოვმა:

„გულითადად ვუღოცავ ჩვენი მრავალეროვანი ქვეყნის ახალგაზრდა პოეტებს მაიაკოვსკის დღეებს. დაე ჩვენი ახალგაზრდა თაობა განაგრძობდეს რევოლუციის, კომუნისტური პარტიის, ხალხთა მეგობრობის დიდი მოღვაწის მაიაკოვსკის ტრადიციებს. დარწმუნებული ვარ, საქართველოს მწერალთა კავშირის ამ კეთილშობილური პერსპექტიული საზოგადოებრივ-ლიტერატურული აქციის წარმატებაში. ვუსურვებ ყველა თქვენგანს ძვირფასო მეგობრებო, დიდ შემოქმედებითს მიღწევებს“.

ნაწილი პოეტთა ლექსებსა და გამოსვლებში, მრგვალ მაგიდასთან თუ პირად შეხვედრებში, ყველგან იგრძნობოდა, თუ რაოდენ ძვირფასია ახალგაზრდული საბჭოთა პოეზიისათვის მაიაკოვსკის სახელი. დიდი ინტერნაციონალისტი პოეტის შემოქმედება ამ შეხვედრებშიც ბალავარად დაედო ახალგაზრდა საბჭოთა პოეტების ურთიერთგაცნობასა და მეგობრობას. მეგობრობის ძვირფასი გრძნობა ხომ მხოლოდ მაშინაა ქმედითი, როცა იგი კონკრეტულ მაგალითებზე შენდება, ამ მხრივაც დიდია მაიაკოვსკის დღეების მნიშვნელობა. აქ დარგული მეგობრობის ნერგი მომავალში ამოიყრის საიმედო ყლორტებს. ხალხთა და ლიტერატურათა მეგობრობის ის ძვირფასი ტრადიცია, საბჭოთა მწერლობის კორიფეებმა რომ გვიანდერძეს, ახალ გაგრძელებასა და განვითარებას მოელის.

მაიაკოვსკის დღეების მონაწილეებმა ბოლოს, ბოლოს, ბოლოს ... ...

ლიტერატურული ფრონტი
'80
თანამედროვე ქართული პროზა
თანამედროვე ქართული პოეზია
ქართული ლიტერატურის ისტორიის თანამედროვე ეტაპები

„ლიტერატურული პროცესი და კრიტიკა“

გამომცემლობა „მერანმა“ მკითხველს მიაწოდა პირველი წიგნი ახალი სერიისა „ლიტერატურული პროცესი და კრიტიკა“. წიგნის დანიშნულებაზე გვესაუბრება წინასიტყვაობა, რომელშიც ნათქვამია:

ქართული ლიტერატურული კრიტიკა მოწოდებულია ღრმად და ყოველმხრივ გააშუქოს თანამედროვე ქართული მწერლობის მონაპოვარი, გააანალიზოს მიმდინარე ლიტერატურული პროცესი, დროზე დაინახოს, შეიცნოს და წარმოაჩინოს არსებითი ტენდენციები, შეისწავლოს თვისებრივი სიახლეები, ფიზიელი თვალით დარაჯობდეს ეროვნული მწერლობის მაგისტრალური გზის სწორმინდეს, იცავდეს მას მცდარი შენაკადებისაგან და ეძიებდეს კალაპოტის გაფართოების გზებს.

ქართული ლიტერატურული კრიტიკა მოწოდებულია აღვივებდეს თანამედროვეობის სულისკვეთებას, დაუინებით „მოითხოვდეს“ ყოველი მწერლისაგან იყოს თავისი დროის, ეპოქის საუკეთესო იდეალების და სწრაფვის გამომხატველი.

ამიტომ განსაზღვრელი მნიშვნელობა ენიჭება კრიტიკის სწორ პოზიციას, მის მეთოდებსა და ხერხებს. ლიტერატურულ ატმოსფეროში მუდამ უნდა იგრძნობოდეს მისი ფხიზელი მზერა, რომელიც არ დაუშვებს საზომების აღრევას, ნიჭიერთა და უნიჭოთა ნიველირებას, დაუყოვნებლივ აღნიშნავს ლიტერატურულ წუნს, შეებრძოლება ტრაფარეტს, ბანალურობას, გონივრულად განსჯის სიახლის არსს, დაადგენს მის მიმართულებას და მისცემს ასპარეზს.

თანამედროვე კრიტიკულმა აზროვნებამ დააგროვა დიდი გამოცდილება, რისი გათავისებაც და კრიტიკული შეცნობა-ათვისება ჩვენი ლიტერატურული უპირველესი მოვალეობაა. სხვაგვარად იგი ვერ უპასუხებს ლიტერატურული ცხოვრების დღევანდელ მოთხოვნებს.

ამდენად, ლიტერატურულ კრიტიკას დიდი, მრავალმხრივი, შრომატევადი სამუშაო აქვს ჩასატარებელი, უშუალოდ თავისავე სფეროში, საკუთარ ლაბორატორიაში და პარალელურად ეროვნული მწერლობის სამსახურიც აკისრია. ასეთი გარდატეხის მაუწყებელი ცვლილება მოითხოვს ქართული ლიტერატურული კრიტიკის საუკეთესო ძალების სრულ მობილიზებას და უკომპრომისო დამოკიდებულებას.

სკკპ ცენტრალური კომიტეტის ცნობილმა დადგენილებამ კრიტიკის შემდგომი განვითარებისა და გაძლიერების საქმეს დიდად შეუწყო ხელი. კრიტიკას შესამჩნევი გამოცოცხლება დაეტყო. მართალია ამ ხნის მანძილზე არ მომხდარა მნიშვნელოვანი გარდატეხა, მაგრამ ისიც უდავოა, რომ ნელა, მაგრამ მაინც მზადდება ნიადაგი ამ გარდატეხის მოხდენისათვის. დაიწერა ბევრი საინტერესო წერილი, გამოკვლევა, შესამჩნევად ამაღლდა კრიტიკული აზროვნების დონე, გამრავალფეროვნდა კვლევის ხერხები. წინა პლანზე წამოიწია პრინციპულობამ, ობიექტურობამ და დითირამბების ტენდენციამ ნაწილობრივ მაინც დათმო პოზიციები. ამის არ დანახვა უსამართლობა იქნება. მაგრამ არც ის უნდა დაგვავიწყდეს, რომ უმთავრესი არ არის მიღწეული, ძირეული ცვლილება არ მომხდარა. დრო კი გვავალებს რისკიან, გადამწყვეტ ღონისძიებებს. დრო კრიტიკას ღირსეულ არსებობას ავალებს, რადგან მის ღირსეულ არსებობაზე დამოკიდებულია განუსაზღვრელად ბევრი რამ.

კრიტიკული აზროვნების შემდგომ განვითარებაში თავის წვლილს შეიტანს წინამდებარე კრებული „ლიტერატურული პროცესი და კრიტიკა“, რომელიც ორ წელიწადში ერთხელ გამოვა.

კრებული „ლიტერატურული პროცესი და კრიტიკა“ მიზნად ისახავს ორ რამეს: 1. წარმოაჩინოს თანამედროვე ქართული მწერლობის არსებითი ტენდენციები, მიღწევანი, აჩვენოს ლიტერატურული პროცესის სახე. 2. დაგვანახოს ქართული ლიტერატურული კრიტიკის დღევანდელი დონე, თავი მოუყაროს უკანასკნელ ხანს გამოქვეყნებულ საუკეთესო კრიტიკულ ნაშრომებს. ამდენად, კრებულის მიზანია ეურნალ-გაზეთებსა და წიგნებში გაბნეული მნიშვნელოვანი კრიტიკული წერილების თავმოყრა და მათი მეშვეობით თანამედროვე ქართული ლიტერატურული პროცესის დახასიათება. კრებული უთუოდ გაგვიადვილებს დავინახოთ მთელი მონაპოვარი თანამედროვე ქართული კრიტიკული აზროვნებისა, გაგვიადვილებს არსებითი ნაკლის შეცნობას და დაძლევას. საქმეში ჩახედული მკითხველისათვის ცნობილია, რომ მსგავსი კრებულები სისტემატურად იცემა ამა თუ იმ ქვეყანაში, მაგალითად, ამას წინათ მოსკოვში გამოვიდა „ლიტერატურა და თანამედროვეობის“ მე-16 კრებული. ამდენად „ლიტერატურული პროცესი და კრიტიკა“ სრულებითაც არ არის პირველი მერცხალი კრიტიკულ აზროვნებაში. ეს კია, რომ ჩვენს სინამდვილეში პირველად იცემა.

წინამდებარე კრებული, ვფიქრობთ, გარკვეულ წარმოდგენას მისცემს მკითხველს თანამედროვე ქართული პოეზიის საერთო პანორამაზე, მის სიახლეებსა და საერთო ნაკლზე. გურამ ასათიანის ვრცელი წერილი „ლექსის მადანი“ „ლიტერატურული საქართველოს“ ფურცლებზე გამოქვეყნდა ამ რამდენიმე წლის წინათ და ცხოველი აზრთა გაცვლა-გამოცვლა მოყვა, შემდეგ იგი საკავშირო პრესაშიც დაისტამბა. ამდენად ყოველმხრივ მიზანშეწონილად ჩავთვალეთ მისი შეტანა კრებულში.

თანამედროვე ქართული პროზის ერთ-ერთ მტკივნეულ საკითხს — ზნეობრივობის პრობლემას ეძღვნება გიორგი მერკვილაძის წერილი. მასში განხილულია თითქმის ყველა თვალსაჩინო ნაწარმოები თანამედროვე ქართული პროზისა, რომელიც აღნიშნული პრობლემების მხატვრულ ხორცშესხმას ისახავს მიზნად.

უკანასკნელ ხანს ქართული პროზის ბევრმა ნაწარმოებმა მიიქცია ყურადღება, როგორც ქართულ ასევე საკავშირო პრესის ფურცლებზე. ამჯერად მათგან კრებულში ცალკე მსჯელობის საგნად არის წარმოდგენილი ჭაბუა ამირეჯიბის „დათა თუთაშხია“ და ოთარ ჭილაძის „გზაზე ერთი კაცი მიდიოდა“ (წერილების ავტორები არიან აკაკი ბაქრაძე და რევაზ თვარაძე). ახალგაზრდა მწერლების პროზაული ნაწარმოებებზე, საერთოდ ახალ სახელებზე საუურადღებო მოსაზრებებს ავითარებს თავის წერილში გურამ გვერდწითელი.

თანამედროვე ქართული პოეზიის თვალსაჩინო წარმომადგენლის შოთა ნიშნიანიძის პოეზიის ანალიზს ეძღვნება ხოსო სიგუას წერილი.

ცხადია, არ შეიძლებოდა წინამდებარე კრებული მარტოოდენ დღევანდელი ქართული მწერლობის წარმომადგენელთა შემოქმედებით შემოსაზღვრულიყო. ამიტომაც შევიტანეთ მასში ოტია პაპკორიას წერილი გიორგი შატბერაშვილის, როგორც მწერლის და ადამიანის შესახებ.

გადაწყვეტილი გვაქვს ყოველ კრებულში შევიტანოთ თითო ლიტერატურული პორტრეტი ჩვენი გამოჩენილი კრიტიკოსებისა. ამჯერად ჩვენგან უდროოდ წასული ნიჭიერი კრიტიკოსის ნოდარ ჩხეიძის გარშემო ესაუბრება მკითხველს კობა იმედაშვილის წერილი. ასე გადავწყვეტეთ იმიტომაც, რომ ნოდარ ჩხეიძე სულისკვეთებითაც და ასაკითაც ახალგაზრდად რჩება ჩვენს წარმოდგენაში და უშუალო მონაწილეა დღევანდელი კრიტიკული აზროვნების პროცესისა.

თანამედროვე ქართული ლიტერატურული კრიტიკა ვერ შემოიზღუდება მხოლოდ დღევანდელი დღით, რადგანაც, როგორც საყოველთაოდ ცნობილია, თანამედროვე ლიტერატურის განვითარება ტრადიციასთან განუწყვეტელივ კავშირშია საგულისხმებელი. ამ მიზნით შევიდა კრებულში სარგის ცაიშვილის წერილი „ახალი ქართული პოეზიის გზა ჯვარედინზე“ (ტიციან ტაბიძის ორი წიგნის გამო) და წერილი „ერთი ლექსის სივრცე“, რომელიც გალაკტიონის პოეზიას ეხება.

ჩვენი ლიტერატურული კრიტიკის მოვალეობაა არ ისაზღვრებოდეს მხოლოდ ქართული მწერლობის თემატიკით, მუდმივ კონტაქტში იყოს მსოფლიოს ლიტერატურული ცხოვრების პროცესთან. ამდენად საჭიროებთ ბუნებრივი გვეჩვენება ქართული ფილოლოგიის ერთ-ერთი გამოჩენილი წარმომადგენლის აკაკი გაწერელიას ესსე ლევ ტოლსტოზე.

საბჭოთა ლიტერატურებთან მჭიდრო კონტაქტის თვალსაჩინო დადასტურებაა „ზრგვალი მაგიდა ვილნიუსში“, რომლის ავტორი ბახლავთ ზაზა აბზიანიძე.

თანამედროვე ქართული პოეზიის რამდენიმე არსებით ტენდენციას ეხება ახალგაზრდა კრიტიკოსის თეიმურაზ დოლაშვილის წერილი.

როგორც ზემოთ ითქვა, ერთი კრებული სრულ შეჯამებას ვერ შეძლებს, მაგრამ „ლიტერატურული პროცესის და კრიტიკის“ სარედაქციო კოლეგია შეეცდება მომდევნო კრებულებით ყოველმხრივ სრულყოს სურათი.

ჩვენი მილოცვა

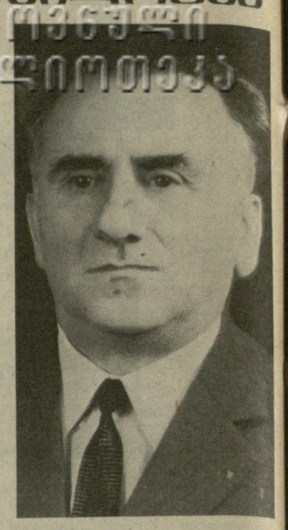

ილია ხოშტარია — 70

დაბადებიდან 70 წელი შეუსრულდა ილია ხოშტარიას. ამ თარიღთან დაკავშირებით საქართველოს მწერალთა კავშირმა იუბილარს მისალმება გაუგზავნა. მისალმებაში ნათქვამია:

ილია ხოშტარია პოეტთა იმ თაობას ეკუთვნის, რომელიც საბჭოური ასპარეზზე საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების პირველ წლებში გამოვიდა. მისი პირველი ლექსები 1925 წელს გამოქვეყნდა ქუთაისის მწერალთა კავშირის ორგანოში ფურნალ „ოქტომბრის ზვირთში“. მას შემდეგ ილია ხოშტარიას ლექსები სისტემატურად იბეჭდება ქართულ სალიტერატურო ფურნალ გაზეთებში, გამოდის ცალკეულ წიგნებად. იგი 20-ზე მეტი პოეტური კრებულის ავტორია.

ილია ხოშტარიას პოეტური კრებულები „რევოლუციის პრელუდია“, „ჩემო სამშობლო“, „ოცაც ვეტერფოდ“, „სათავისაკენ“ და სხვა გულთბილად მიიღო ქართველმა მკითხველმა.

მოწონება ხვდა წილად მის პოემას „ისკანდერ გურჯს“, რომელიც პოეტმა ცნობილ ქართველ რევოლუციონერს ალექსანდრე (საშა გეგეჭკორს) მიუძღვნა.

ილია ხოშტარიამ ქართულად თარგმნა ა. სურკოვის, ხ. აბოიანის, დ. გულიას, შ. ნვიუბას ნაწარმოებები.

აღსანიშნავია მისი საბავშვო ლექსების კრებულები „გულთადი საჩუქარი“, „ნატვრა“, „ყვავილები“.

ილია ხოშტარია წლების მანძილზე ეწეოდა ნაყოფიერ საზოგადოებრივ მოღვაწეობას, სხვადასხვა დროს იყო საქართველოს მწერალთა კავშირის ქუთაისის განყოფილების პასუხისმგებელი მდივანი, გამომცემლობა „ფედერაციის“ განყოფილების გამგე, გაზეთ „კომუნისტის“ ლიტმუშაკი, გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველოს“ რედაქტორი.

ილია ხოშტარია დიდი სამამულო ომის მონაწილეა. იგი დაჯილდოებულია სახელოვნო მედლებით, 1968 წელს კომკავშირის 50 წლის იუბილესთან დაკავშირებით საკავშირო ალაკ ცენტრალურმა კომიტეტმა ილია ხოშტარია დაჯილდოვა საპატიო სიგელით.

საქართველოს მწერალთა კავშირის გამგეობა გულითადად მილოცავს იუბილარს და უსურვებს დიდხანს სიცოცხლესა და ახალ შემოქმედებით წარმატებებს.

საქართველოს მწერალთა კავშირის გამგეობა

ახალი წიგნები

ცაზე მრავალი ვარსკვლავია

ეთერ სახვაძე

ყდის მეოთხე გვერდზე ერთი პატარა ლექსის ავტოგრაფია. ცხადია, არა ნებისმიერი ლექსისა, მაგრამ ჩვენულებრივისა, რომელიც გარკვეული მიზნით შეურჩევიათ. იქვე დაბეჭდილი ფოტოსაგან განსხვავებით, იგი თითქოს პოეტის სულისმიერ ხატს მოხაზავს: „ეცადნენ და ვერ გამხადეს ბოროტი, ეცადნენ და ვერ გამხადეს ფლიდი... წუთისოფელს კაცად შერჩე ბოლომდე — თუმრე ესეც გმირობაა დიდი“,

ასე ხვდება და ერთმანეთს ავსებს ორი პორტრეტი პოეტისა. მათი ერთად გამოჩენა, ისიც ყდის ბოლოს, ჰგავს წიგნის თავისებურ ბოლოთქმას, ერთგვარად სიმბოლურს, რომელსაც ყოველი წამკითხველი, თუმცა მისებურად გახსნის, მაინც ისინი უმთავრესში შეთანხმდებიან: რომ ამ ზრუნვით სავსე წუთისოფელში ბოლომდე კაცად დარჩენა შეუძლებელია, თუ მარტო საკუთარი კეთილდღეობისთვის გადაეგები; კაცად დარჩენა გულისხმობს მამულისა და ადამიანების სამსახურს, აქტიურ საზოგადოებრივ პოზიციას; და რომ ოსეს ნონეშვილს, სწორედ ამგვარ პოეტსა და მოქალაქეს დაუწერია ეს წიგნი.

ასე წარმომიდგება განზოგადებული აზრი, რაც შეიძლება მიუსადაგო პოეტის არა მარტო იმ კრებულს, რომელსაც ახლავს.

და მაინც ეს ლექსი მხოლოდ და მხოლოდ ამ კრებულის საკუთრებაა, მისი სიახლხორცეულია და მისგან განუყრელი, იმიტომ რომ ახსნა იმისა, თუ რატომ დაიწერა იგი სწორედ ახლა, უფრო მეტად ამ წიგნში მოიძებნება:

1979 წელი, თარიღი ამ ოთხსტროფის დაბადებისა, პირველ ყოვლისა, ყურადღებას მიგვაქცევინებს იმაზე, რომ ლექსი ახალია, თითქმის გუშინდელი. ჩვენს წარმოდგენაში ეს დრო უკავშირდება კონკრეტულ სინამდვილეს, სწორედ ამ ბოლო წლებში უდიდესი მნიშვნელობის ძვრები ხდება ჩვენს ქვეყანაში, რასაც ქართველი მწერლები უპასუხებენ ცხოვრებასთან სულ უფრო მეტი დაახლოებით და მის მოთხოვნებს საქმეს შეუწონიან.

ეს წიგნიც, პირველ ყოვლისა, სწორედ ამით გამოირჩევა, მასში შეტანილი ლექსები უმთავრესად ბოლო წლებშია დაწერილი და ღრმად აჩნევიათ დღევანდელი დღის კვალი. ისინი ჩვენს ყურადღებას იპყრობენ ყოველდღიურობასთან თავიანთი უშუალო სიახლოვით. ცხადია, ოსეს ნონეშვილის პოეზიისათვის ცხოვრებასთან კავშირი ადრეც დამახასიათებელი იყო. მაგრამ ეს წიგნი ამ მხრივ განსაკუთრებულია. პოეტი უფრო ღრმად აღიქვამს სინამდვილეს, ლექსებში მოჭარბებულა ყოფიერი და კონკრეტული.

ცხოვრებასთან სიახლოვე შეიძლება დავინახოთ თვით თარგმანებზე დაკვირვებითაც, რომელთაც წიგნში კარგი მოზრდილი ადგილი დაუჭერიათ. მთარგმნელს მთელი მსოფლიო აინტერესებს. ფართოა ქსელი მისი მეგობრობის გზებისა, პოეტის სიყვარული მთელ დედამიწას სწვდება.

წიგნი იხურება „გამოსვლებით“... მასში შეტანილია სამად სამი სიტყვა, წარმოთქმული ამ ორ წელიწადში მწერალთა საერთაშორისო შეხვედრებზე, რომელთა მონაწილეც იყო ოსეს ნონეშვილი, როგორც ქართველი პოეტი, როგორც საბჭოთა კავშირის მწერალთა კავშირის გამგეობის წევრი და როგორც მშვიდობის დაცვის რესპუბლიკური საბჭოს თავმჯდომარე.

ცაზე მრავალი ვარსკვლავია — ასეა დასათაურებული პირველი გამოსვლა, მცირე ხალხების ლიტერატურის პრობლემებისადმი მიძღვნილი, რომელსაც 1978 წლის აპრილში განიხილავდა ათენს მოწვეული საერთაშორისო კონფერენცია მწერლებისა.

ეს სათაური, ერთი შეხედვით, აღებული ჩანს რასულ გამზათოვიდან, რომელიც ციტირებულია გამოსვლის ბოლოს: ცა იმიტომ არის მშვენიერი, რომ მასზე მრავალი სხვადასხვა სიდიდის ვარსკვლავი ანათებს. ღმერთმა დაგვიფაროს, რომ ყველა ეს ვარსკვლავი ერთ მთვარედ გადავადნოთ, რაგინდ დიდიც არ უნდა იყოს იგიო.

მაგრამ სათაური უბრჭყალებოდაა მოტანილი. და, მართლაც, ზუსტად არ ემთხვევა დაღესტნელი პოეტის ტექსტს.

ამ სათაურმა ოცდაათიოდე წლის წინანდელი ამბავი გამახსენა. ვიღაცამ თქვა: იმდენი პოეტია საქართველოში, იმდენი რომაო... ოსებმა მა ის ახალგაზრდა ცისკენ გაახედა: ცაზეც მრავალი ვარსკვლავია, მაგრამ ყველას თავ-თავისი გზა აქვს, ყველა ანათებს, ერთმანეთს არ უშლიანო.

სწორედ ასე თქვა: ცაზე მრავალი ვარსკვლავიაო.

ცაზე მრავალი ვარსკვლავია, მაგრამ ერთმანეთს არ უშლიან. ბევრი ერის ლიტერატურაა მსოფლიოში, არც ისინი აბრკოლებენ ერთმანეთს, ერთის სიკაშკაშეს მეორისთვის ვნება არ მოაქვს... და ამიტომ თითოეულს არსებობის თანაბარი უფლება გააჩნია: — ასეთია პოეტის სათქმელი...

„გამოსვლებში“ განსაკუთრებული სიძლიერით იჩენს თავს პოეტის ჰუმანიზმი, პატრიოტიზმი და ინტერნაციონალიზმი. ჩვენს თვალწინ დგება ადამიანი და მამულიშვილი, კაცი ფართო თვალსაწიერისა, რომლის მოღვაწეობა თავისი ქვეყნით როდი იფარგლება. იგი გაფაციცებით ადევნებს თვალს მთელ დედამიწას, ხალხებსა და სახელმწიფოებს და ხმას ამაღლებს ეროვნებათა თანასწორუფლებიანობის, ახალგაზრდობის, მშვიდობის დასაცავად, როგორც პოეტი და მსოფლიოს მოქალაქე.

ეს კრებული, რომელიც ახლახანს „მერანმა“ გამოსცა, ის წიგნია, რომელიც სიჭარმაგეში შესულს პოეტს ცხოვრების შუაგულიდან მოუწვდია მკითხველისათვის, როგორც მის დღევანდელ გარდაქმნათა ნამდვილ მონაწილეს; დაუწერია ისევ და ისევ ცხოვრებისათვის, დაუწერია იმედით, რომ ყველა კონტინენტის ადამიანებს შორის დამყარდება ურთიერთგაგება, მშვიდობა და მეგობრობა, რაც დღეს ასე სჭირდება ხალხს...

თათბირი საკუთარ გულთან

რევაზ მიშველაძე

ნერვებდაჭიმული დადის ამ ლექსების ავტორი ქვეყანაზე და ათასი მიზეზის გამო გაშიშვლებული ნერვების ზედ ყელთან დაჭერილი ყვირილი ისე ბუნებრივად ჩატეულა წიგნში, რომ ლექსიდან ლექსზე შიშით გადადიხარ; ვაი თუ ვეღარ მოზომოს და სადმე გადაცდეს იმ ზღვარს, რომლის იქეთაც პოეზიის საყოველთაობა იშლება და ავტობიოგრაფიული ნიუანსების ლირიული სლუკუნი ისმის. „მზის ჩასვლის მერე“ წავიკითხე როგორც პოემა ერთი ახალგაზრდა კაცის ტკბილ-მწარე დღეებზე დაწერილი და როცა ჩავამთავრე, დიდხანს ვფიქრობდი იმაზეც, თუ რა ქართულია და რა მართალი გრძნობა, რომლის გამიკ ხანდახან მშობელ დედასაც წყრომის თვალით შეხედავ: მე რომ ასე მიყვარხარ, რატომ უფრო მეტად არ მეფერებიო, და რა ძლიერია პოეტური ბიოდენი (ტეშმარიტი პოეტის ძარღვებში რომ ტრიალებს), უკრაინის ტრამალებიდან თავისი ხალხისკენ გამოწვდილი ხელების მაგიური ძალით რომ მოგნუსხავს და სამუდამოდ გაგიყოლიებს.

რაულ ჩილაჩავამ ელვისისწრაფით გაიარა ის გრძელი და მტკივნეული გზა, ლიტერატურულ თვითდამკვიდრებას რომ ეძახიან კრიტიკოსები. მეორე არსად მეგულება მისი ხნის კაცი, რომელსაც ასე მოკლე დროში თავისი კეთილსინდისიერი გულმოდგინებით ერთბაშად ორი ერის კულტურულ ცხოვრებაში დაემკვიდრებინა ანგარიშგასაწევი ადგილი. თუ უკრაინული ლიტერატურის თვალსაჩინო ნიმუშების ქართულად ამეტყველებაც დიდი საქმეა, თქვენ წარმოიდგინეთ, რა პასუხსაგები და განსაცვიფრებელი გახლავთ გალაკტიონი ბრწყინვალე უკრაინული ლექსებით ალაპარაკოს იმ კაცმა, რომელმაც უკრაინული სიტყვა პირველად ოცდაორი წლის ასაკში გაიგონა და ახლა მხოლოდ და მხოლოდ სამი ათეულისა გახლავთ.

ახლა როცა ჩვენი წიგნის თაროს რაულ ჩილაჩავას ყველაზე სრული პოეტური კრებული შეემატა, მე მთელი პასუხისმგებლობით უნდა განვუცხადო მკითხველ საზოგადოებას და თვით ავტორსაც, რომ მისი მთავარი საქმე პოეზიაა. იგი ლექსის მწერლად მოუვლინია თავის ხალხს ბუნებამ და თუ მთელს ძალასა და გულისხმენას ამ გოლგოთის მსგავს ასპარეზზე დახარჯავს, დიაღაც შეძლებს თავისი წიგნი დადოს ქართული პოეზიის უმდიდრეს საგანძურში, თავისი პოეტური მონეტა მოჭრას და თავისი კვალი დატოვოს.

რაულ ჩილაჩავა კი არ თხზავს, ხატავს, მის ლექსს კომპოზიციური თვალსაზრისით დასაწყისი და დასასრული არ გააჩნია. ყოველი ლექსი თითქოს ახლახანს შეწყვეტილი საუბრის გაგრძელებაა. მე მგონია სწორედ ეს ინტონაციური უშუალობა ანიჭებს სარეცენზიო ლექსებს სითბოს და სინაზეს, რომლის გარეშეც მკითხველის ყურადღების მიპყრობა ძნელია.

ლირიკული დღიურებია-მეთქი რაულ ჩილაჩავას ლექსები რომ ვამბობ, აქვე ვგულისხმობ იმასაც, რომ ეს არ არის აბსტრაქტული, ცაში მოფარფატე ფანტელებივით უცხო და მსუბუქი პოეტური ფიქრი, პირიქით, ლირიკული გმირი ხელშესახებად კონკრეტულია და მზარდად ცვალებადი — „რაც ოცდაშვიდის შევსრულდი წლები მიჭკრიან, თითქოს აჩქარებთ ვიღაც. სამგიეროდ, სახეს და ნიღაბს სულ უფრო უკეთ ვარჩევ და ვხედავ“. რაულ ჩილაჩავას ლექსებს ორფოფული ფსევდოხუბიექტური განსჯა-საფუძველი კი არ კვებავს, არამედ ავტორის მყარი და ღონიერი პოზიცია: „ნუ მიენდობიო ალჩუს და თოხანს, ნუ დაანებებ მარჯვენა ლოყას თუ მარცხენაში გაგაწნეს სილა, რადგან არავის მონური თმენით არ შეუნახავს ვაქაკის გენი...“ ეს პოზიცია ჭიქური და გულუბრყვილო კი არ არის, არამედ მოკრძალებითაა დაყურსული: „ზოგჯერ მგონია, ცხოვრება ჩვენი არის ჯიუტი თავის მართლება, რომ ჩვენ შემთხვევით არ მოვსულვართ ამ ქვეყანაზე“.

თუ ზოგჯერ რაულ ჩილაჩავას ლექსს სევდა და ცრემლი ეძალება, მაშინაც არ უშვებს მისი ფიქრი სასოწარკვეთის მრუმე ჭაობში, მაშინაც კი გაკრთება „წუთისოფლის უვადო ყაჩაღთან“ გაუთავებელი ბრძოლის შეგნება და თქვენს წინაშე წარმოსდგება სიცოცხლისადმი, ძიებისა და ჭიდილის თავტეხისადმი აქტიურად განწყობილი ლირიული გმირი: „ჯანდაბას, ვივლ! თვალს ახარებს მწვანე ნარგავი (ალბათ იმედიც დაიბუდებს თანდათან ხმაში!..) თქვენ ის მითხარით, სად წავიდე, რაღა ვქნა მაშინ, როს არაფერი არ დამრჩება დასაკარგავი?!“.

ახალგაზრდა პოეტი უპირატესად რითმიან ლექსებს წერს. სიტყვას პასუხისმგებლობითა და იუველირის სიფაქიზით ეკიდება. ცდილობს ზედმეტად არ მიიპყროს მკითხველის ყურადღება. მისი ხელწერა ხან კონკრეტული და ფერწერულია („ვით შემოდგომის წვიმაში პალტო, მძიმდება ტანი დღიური ტვირთით“), ხან კი ეროვნული, მაგრამ გამჭვირვალედ სიმბოლური („ქართლია ირგვლივ... სოფლებს აქაურს დაჰკრავს იერი ღვთის აგარაკის და ბრძნული ენით საბას არაკის ებაასება ცას საკაო“...). იშვიათად, ცოტა არ იყოს მოძველებულ ალიტერაციულ კეკლუცობასაც შემოგვაპარებს („მოცვივა ციდან მარცვალ-მარცვალ, როგორც ცირკველი, ცინცხალი ცვარი, გაცრეცილი სივრცის წყალობა“), მაგრამ ეს იშვიათზეიშვიათად ხდება და მაშინ პოეტი იმ ფრიადოსან მოწყფეს ემსგავსება, სიცელქე რომ შენიშნეს, და სირცხვილისაგან არ იცის, სად წაიღოს ხელები, რომლებითაც ახლახანს მხოლოდ და მხოლოდ იმის დამტკიცება სურდა, რომ ისიც ყმაწვილია და უფლება აქვს ხანდახან შეცდეს.

პირველი ნაბიჯები გადადგმულია. „მზის ჩასვლის მერე“, სპორტული ტერმინოლოგია რომ ვიხმაროთ, სეიროზული და საიმედო განაცხადია იმათთვის, ვისაც ჭეშმარიტი პოეზიის მადლისა და ძალის შეგრძნების უნარი მიანიჭა ბუნებამ. ახლა მთავარია ქართული ლიტერატურის ნოყიერ ანეულში ჩაგდებული ამ ჯანსაღი თესლის დაგვიანება და გაძლიერება, მთავარია არ მოწყდე მშობლიურ ნიადაგს, არ გაუუცხოვდე დედა ენის წიაღს, პოეტური აზროვნების ეროვნულ მანერას არ გადაშორდე... თუმც ჩემი შეგონებანი რა საჭიროა პოეტისათვის, რომელიც თვითონვე წერს ამ საინტერესო წიგნში: „მხოლოდ ჭეშმარიტს და, მხოლოდ მართალს და მხოლოდ ქართულს ვარ მინდობილი“.

გერმანელი პოეტის ლექსები ქართულად

იმ ცნობილ გერმანელ პოეტთა შორის, რომელთა შემოქმედება არა მარტო გერმანული ლიტერატურისთვის არის ღირსშესანიშნავი, არამედ მის ფარგლებს გარეთაც დიდი პოპულარობით სარგებლობს, არის ევა შტრიტმატერი.

ევა შტრიტმატერს თავისი შემოქმედებითი მოღვაწეობა პოეზიით არ დაუწყია: იგი ცნობილი იყო როგორც საზოგადო მოღვაწე და როგორც ლიტერატურული კრიტიკოსი.

ევა შტრიტმატერი თავის პოეტურ შემოქმედებაში გვევლინება არა მარტო როგორც ლირიკოსი... მისი კალამი ეხმაურება თანამედროვეობის მნიშვნელოვან პრობლემებს, რამაც ესოდენ დიდი აღიარება მოუპოვა მრავალ ქვეყანაში და მათ შორის საბჭოთა კავშირში.

სასიამოვნოა ის ფაქტი, რომ ახლახანს მკითხველმა მიიღო ევა შტრიტმატერის ლექსების ქართული თარგმანი და ამით საშუალება მიეცა რამდენადმე საფუძვლიანად გასცნობოდა მის შემოქმედებას. ამაში კი დიდი დამსახურება მიუძღვის ქართველ პოეტ ქალს მედეა კახიძეს.

მედეა კახიძეს დიდი მონდომებითა და სიყვარულით შეურჩევია გერმანელი პოეტის ლექსები, ჩასწვდომია მისი შემოქმედების მთავარ მიმართულებას. საკმაო ხანია, რაც პოეტმა ევა შტრიტმატერის ლექსების თარგმნა და გამოქვეყნება დაიწყო, მაგრამ ერთ წიგნად პირველად მოუყარა თავი.

ევა შტრიტმატერის პოეზიის პოპულარობაზე გერმანიაში მეტყველებს ის ფაქტიც, რომ მის ლექსებზე მის სამშობლოში სიმღერებია დაწერილი. იგი არის ჰაინრიჰ ჰაინეს პრემიის ლაურეატი.

ქართველი მკითხველისადმი მიწოდებულ კრებულში, რომელსაც წინასიტყვაობა ახლავს, ნოდარ კაკაბაძე წერს: „...ევა შტრიტმატერის ლირიკის მოწოდება და დანიშნულებაა მეტი სიზუსტე მოჰფინოს ადამიანთა გულებს, სიხარული, ადამიანური სითბო ამრავლოს ქვეყნად, თუმც ლირიკოსი ქალის ლექსები სულაც არ არის აღსავსე უშფოთველი, თვითკმაყოფილი იდილიურობითა და უღრუბლო ოპტიმიზმით, მათში არცთუ იშვიათია მელანქოლია და ელეგიური ტონი, რადგან ცხოვრება, რომელიც ამ ლექსებში აისახება, თავისთავადაა რთული, შინაგანად წინააღმდეგობრივი და სრულებითაც არ გამორიცხავს მწვავე სულიერი კონფლიქტების არსებობას“.

ჩვენი მკითხველისათვის ევა შტრიტმატერის მედეა კახიძისეული თარგმანიდან გვსურს მოვიყვანოთ ერთი ლექსი, რომელიც თავისი შინაარსით კარგად გამოხატავს გერმანელი პოეტის მრწამსს, ლექსს „მარადიულობა“ ჰქვია.

ბოლოს და ბოლოს იქითკენ
მიდის
ყოველი გზა და ყოველი ხიდი,
რომ ვთქვათ სიტყვებით ჩვენი
სათქმელი —
გუშინწინდელი თუ
დღევანდელი.
წინათ მეგონა — ჩემთვის
ვწერ-მეთქი,
ახლა კი მხოლოდ,
სხვისთვის მსურს წერა,
მინდა ითარგმნოს დღეს
ჩემი ლექსი —
კიდით კიდემდე
გადაწვდეს ყველას.
ვინც წაიკითხოს ლექსები
ჩემი —
ვერ დაივიწყოს სტრიქონის
ფერი,
მე ხომ უბრალო რამეზე ვმღერი
ფასაგები და მარტივი ენით;
მაქვს გრძნობაც, აზრიც,
თემაც სამყოფი,
მაღელვებს ჩვენი ყოფნა,
არყოფნა,
ბრძოლა — ცხოვრება
ყოველდღიური,
და აღტაცება მარადიული.

იმედია, ქართველი მკითხველი ინტერესით გაეცნობა გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველოსა“ და საქართველოს მწერალთა კავშირთან არსებული მხატვრული თარგმანისა და ლიტერატურულ ურთიერთობათა მთავარი სარედაქციო კოლეგიის მიერ გამოცემულ ევა შტრიტმატერის ლექსების კრებულს, რომელსაც „მთვარის თოვლი“ ჰქვია. და თავის მადლიერებას გამოხატავს ქართველი პოეტი ქალის მედეა კახიძის მიმართაც ამ კარგი პოეტური კრებულის თარგმნისათვის.

გივი სადმინაშვილი

საქართველოს ისტორია ფრანგულ ენაზე

პარიზში გამოქვეყნდა პროფ. კ. სალიას „ქართველი ერის ისტორია“*. იგი მოიცავს საქართველოს ისტორიას უძველესი დროიდან 1917 წლამდე. წინასიტყვაობაში ავტორი წერს: „სამეცნიერო ეურნალ „ბედი ქართლისა“ რევიუ დე ქართველოლოგიის“ 30 წლის განმავლობაში გამოცემის გამოცდილებამ, საფრანგეთის სამეცნიერო კვლევის ეროვნულ ცენტრთან და მსოფლიოს ცნობილ ქართველოლოგ-კავკასიოლოგებთან თანამშრომლობამ იმ დასკვნამდე მიმიყვანა, რომ აუცილებელი იყო ქართველი ერის ისტორიის უცხო ენაზე გამოცემა, რათა ნაწილობრივ მაინც გაგვეცა პასუხი ჩვენი ეურნალის მკითხველთა მიერ წლების განმავლობაში დასმულ მრავალრიცხოვან საკითხებზე საქართველოს ისტორიის შესახებ“.

ამასთანავე, წიგნის ავტორს ეხლაპარაკია ქართული კულტურის როლზე ბიზანტიის იმპერიაში.

ავტორი ვრცლად ეხება კოლხეთის, ლაზიკის, იბერიის ისტორიას, მათ ურთიერთობას გარე სამყაროსთან და უცხოელი დამპყრობლების (რომაელები, სპარსელები, არაბები) წინააღმდეგ ბრძოლას.

ბაგრატიონთა დინასტიის წარმოშობის ისტორიის განხილვის შემდეგ ავტორი ეხება საქართველოს გაერთიანებას და ვრცლად ჩერდება თამარ მეფის ეპოქაზე, ვატიკანთან საქართველოს ურთიერთობაზე, მონღოლების შემოსევაზე და მათ წინააღმდეგ ქართველების გმირულ ბრძოლაზე.

გარე სამყაროსთან საქართველოს ურთიერთობის განხილვის დროს, დაწყებული XVI საუკუნიდან, ავტორი თანმიმდევრობით წარმოგვიდგენს საქართველოს ურთიერთობას რუსეთთან.

წიგნში განხილულია ვახტანგ VI-ისა და ერეკლე II-ის საგარეო ურთიერთობანი, იმ დროის საქართველოს სო

ნოდარ შამანაძე

აკაკის ძეგლთან

ასეთი რამე,
ვაიმე დედა,
ჯერ არ მინახავს, ორმოცს გადმოვცდი,
რუსთაველზე, დიდი აკაკის ძეგლთან
იდგა ყიჟინა,
იდგა ხორხოცი.
შემოხვეოდა ხალხი, რა ხალხი,
კაცს თავხოტორას,
ჭორფლით დაკემსილს,
იკრავდნენ გულში სიცილ-ხარხარით,
ქებით,
ფერებით,
კოცნით,
ალერსით.
თვალი მოვკარ და ვიცანი წამსვე,
ვიგრძენი გულში ძარღვი შემახმა, —
ეს ვაუბატონი ქრთამისთვის ჩასვეს,
ხუთიოდ ნელი არვის ენახა.
ახლა კი თავი ეჭირა ისე,
ვითომც დიდგორში იხდიდა დიდ ომს,
ანდა კრწანისში დაღვარა სისხლი,
მეფე ერეკლეს თან ახლდა თითქოს...
გულზე ლოდივით დამანვა მძიმედ
მათი ხორხოცი და ლაპარაკი:
უცებ დიდ მგოსანს შევხედე კრძალვით,
დაღონებული ჩანდა აკაკი.

ქეთევან წამებული

უტეხი სულის სიძლიერით ყველა ზღვარს
გასცდა,
ტანჯვეს,
აწამეს,
წმინდა მკერდი სისხლმა მოღება,
მისი სიკვდილი მტრისთვის იყო უწვევი
მარცხი,
საქართველოსთვის ეს უდრიდა ომის
მოგებას.

უნდა გავთიბო

ამ თიბათვიდან იმ თიბათვემდის
სათიბად ბევრი სათიბი მელის,
ამ თიბათვიდან იმ თიბათვემდის
დღეასწაული შეემატოს.
ცელს მივეძმობი,
ცელს მივენდობი,
მთას გადავქსელავ, როგორც ობობა,
უნდა გავთიბო უიმედობა,
უმოქმედობა,
უგუნებობა.
ცელი ბალახში ჩახატავს ელვას,
სულს გამიღვიძებს შხუილ-შხუილით,
უნდა გავთიბო:
სათიბი ყველა,
ყველა სიცრუე,
ყველა ტყუილი.
მინდა დილის ცვარს გემო ვუნახო,
სათიბს დავეცდ, როგორც მიმინო,
უნდა გავთიბო ბალახ-ბულახი
და ყვავილები ავაბიბინო.
ამ თიბათვიდან იმ თიბათვემდის
თიბათვე არის ჩემთვის ყველა თვე,
ბევრი სათივე სათიბი მელის
და გასათიბად ცელი შევმართე.

თურმე

ჯერ რა ხნისა ვარ,
მაგრამ უკვე წლები მერევა,
აღარ ვიშენებ ოქროს კოშკებს
ოცნებით ცაში,
როს გულანთებით დავეძებდი ბედნიერებას,
თურმე ვერ ვგრძნობდი,
ბედნიერი ვყოფილვარ მაშინ.

ქალბატონო ჩემო

ჩიტბატონა ჩიტუნიას,
ქალბატონო ჩემო,
მზის სითბო და მზის გული აქვს,
ქალბატონო ჩემო.
დედა ჩიტი ჩიტბატონა,
ქალბატონო ჩემო,
ოჯახს უვლის და პატრონობს,
ქალბატონო ჩემო.
ჩიტბატონა მამა ჩიტი,
ქალბატონო ჩემო,
სულ ცისკენ და მზისკენ ილტვის,
ქალბატონო ჩემო.
საგალობოდ ყელს ილერეს,
ქალბატონო ჩემო,
ოჯახს დამღერს ტკბილ სიმღერებს,
ქალბატონო ჩემო.
ჩიტბატონა ჩიტუნიას,
ქალბატონო ჩემო,
მზის სითბო და მზის გული აქვს,
ქალბატონო ჩემო!

მანანა ჩიტიშვილი

საქართველოს

დაბადებიდან
სულ შენს ვალს ვიხდი
ჩემი წინაპრით
და მისხის-მისხით...
მე უკვე მივხვდი,
მე უკვე მივხვდი,
გჭირდება ჩემი
ოფლიც და სისხლიც.
შენ დამიძახე,
თუ ვინმეს უჭირს,
არ დამანებო
მტერს გასაწირად,
რაცა მაქვს,
ერთად მოგიტან მუჭით,
არ დაგიზოგავ
ნაწილ-ნაწილად.
თუ ვეღარ განახო,
მზე მოფარფაშე,
ჩემს სამზეოზეც
ჩანდეს დახრილი,
მკვდარს ნუ დამარქმევ,
მიწის ქარქაშში
ჩამიგე ისე,
როგორც მახვილი.

ქსანზე რომ...

შენ ნუ იფიქრებ, რომ დავიღალე,
ან ნვიმა შემაკრთობს სადმე მარტოს,
ქსანზე რომ ბოკვრებს გავზრდი ხვალე,
ჩემს საქართველოს შემამტოს.
შენ ნუ მიმატოვებ ოღონდ ნურსად,
ქარში ფრიალებენ პეპელები....
ქსანზე რომ ბალახს ხელს გადვუსვამ,
მთელ საქართველოს ვეფერები.

პაპაჩემი იყო და...

— თუ შენც გულში გქონდა ჩავარდნილი,
რავი, უარი კი მიიანყე...
ჰაი, შე პატარა კუდიანო,
ჰაი, შე ძალისძალა სიამაყევ.
ავდევდე მაგნაირ ბალღ-ბულღებსა,
კარგა უტირებდი დედას ჯერაც...
გამჩენძაღლს, ქალი არსად გაეგო რო,
ეგრე ჰაიბარად დაგიჯერა.
პაპა გენაცვალოს, მაგ ხნობისა
თოფის წამალივით უცებ ვტყოროდი,
უნდილი რამ ჩანდა, შვილო, თორე
განა მე თავად არ ვეტყოდი.
აპა, ეს ნაბადი მეცხვარული,
არცკი გამოჩნდება გარეთ ქოში,
ე ჩემ შავრა ცხენსაც ვაჩუქებდი,
ამით გაგაფრენდა ყაბარდოში.
იქ ერთი ნაძმობი მეცხვარე მყავს,
ჩამოტყავდებოდა ნისლა ხარი...
ვეტყოდი, იმის პაპა ვყოფილიყავ,
პაპაშენი ვიყავ და... ვერ უთხარი.

სიზმარში ვნახე

ვარსკვლავნი ამოკიჟკაჟდნენ,
ცამ დაიძინა ვეღარა...
სიზმარში ვნახე, მანდ ვიყავ,
გულზე ყაყაჩო მეყარა.
შორს ჩანდნენ მთები ატენის,
დამსხდარნი დარბაისლებად,
ხევის ჩიბუხში ჩატენილ
ბინდს აბოლებდნენ ნისლებად.
არც არას ჯანღი მაკრთობდა,
არც არას ცივი ნაწვიმი,
სწორფერი ვიყავ კაი ყმის,
თავს დამბრუნავდა არწივი.

რა ჩემი ბრალი

სულ მაღლა, მზესთან რომ ვიბიბინო,
ჯერ აქ, პატრონის მკლავზე ვიელვებ...
მე ნისლისფერი ვიყავ მიმინო
და შენ დროზე ვერ იბაზიერე.
ჟრიალებს მთვარე — ზეცის საყურე
და ვერ მიხვდება პატრონი ფიქრებს,
შენ კი არა გგავს,
ყურშიც ჩამყვირის,
რომ მუდამ ამ ხმის ერთგული ვიქნე.
და ისევ ჩანხარ ნისლებში მკრთალი,
თუმცა სხვა მხრების მხურავს ჩერო და
რა ჩემი ბრალი,
რა ჩემი ბრალი,
თუ ვერ შეიძელ ბაზიერობა.

„ჭოროხი“

№ 4

გამოვიდა საქართველოს მწერალთა კავშირისა და აჭარის განყოფილების ორგანოს, ლიტერატურულ-მხატვრული და საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ჟურნალის „ჭოროხის“ მე-4 ნომერი. ჟურნალი იხსნება დღემდე უცნობი ავტორის, ქედის რაიონის სოფელ მეძიბნას მკვიდრის ნათელა დუმბაძის ლექსებით. როგორც ჟურნალი აცნობს მკითხველებს, ნათელამ დაამთავრა რუსთაველის სახელობის ბათუმის პედაგოგიური ინსტიტუტი და სოფლის სკოლას გერმანულის მასწავლებლად დაუბრუნდა. სასიამოვნოა, რომ ჟურნალის რედაქცია ასე თამამად უღებს კარს ახალგაზრდა ავტორებს. გაგაცნობთ ერთ ლექსს — „იდუმალი შიში“:

„შენ ჩემი ოცნების ცისფერი ზეცა გიჭირავს ხელით... ვაითუ დაიღალე... უეცრად შეუშვი ხელი! თეთრკაბა გვირილას კალთაზე ეცემა ცისფერი ცრემლი... ვაითუ, ვეღარ ზიდე, ბოლომდე ვერ აზიდე ესოდენ სასწაული ტვირთი და უცებ... უღმერთოდ დამიმსხვრიე ტაძარი ზღაპრული მთის! ...შენ ჩემი ოცნების ცისფერი ზეცა გიჭირავს ხელით, ვაითუ, დაიღალე, უეცრად შეუშვი ხელი!“

ნათელა დუმბაძე თავის ლირიკულ ლექსებს ვაჟკაცურ ომახიან ხმასაც უერთებს, ამის ერთ-ერთი დასტურია ლექსი „ლილე“:

„ლილე“ შორეული წარსულის სიმღერაა — შლეგი, მოვარდნილი ზვირთებად... „ლილე“ — ძალი ვაჟკაცური, მთისხელა... სული მთისხელა! „ლილე“ — საუკუნის მუზა აბრიალდა, თუ მთიდან ეშვება ჩანჩქერი? „ლილე“ — ქალდეაა!.. წინაპართა მესმის ნაბიჯები, სათქმელი ათას საუკუნის მიღმა შენახული, ლომთა ბაგეთება, ბუხუნი, „ლილე“ — საქართველო, „ლილე“ — მზე, მაღული, ფშავში წამოდგება ლუხუმი. ეჰეი! — დაიქუხებს, ვაჟკაცური ხმაი გადაივლის ცას... „ლილე“ — ზამბახები დაცვარული ვაზის მოხვეული რქა, მტევნებად აკინძული სიყვარული, გრძნობების უძირო ზღვა... „ლილე“ — ვაჟკაცური სიმღერაა, შლეგი მოვარდნილი ზვირთებად... ძალი ვაჟკაცური, მთისხელა... სული მთისხელა!“...

„ჭოროხში“ გრძელდება სულიკო ჟღენტისა და რევაზ ჩხეიძის კინოსცენარის „რაიკომის მდივნის“ ბეჭდვა. მკითხველი გაეცნობა არჩილ რუგოშვილს, ვასილ სიმონიას, ბექირ გათენიძის ლექსებს, ლადო მარტანიძის მოგონებას „იმ შორეულ წლებში...“, ჟურნალში დიდი ინტერესით იკითხება ჩვენი სახელოვანი მხატვრის ლადო გუდიაშვილის მოგონებები „პარიზი... პარიზი...“

ი გამოქვეყნებულია მიხეილ მშვიდობაძის, ვახტანგ ახვლედიანის, იური სიხარულიძის, ლადო შარაშიძის, შოთა ზოიძის, პავლე ნაცვლიშვილის, მიხეილ ბინიაშვილის წერილები და ნარკვევები. განყოფილებაში „მედუზა“ დაბეჭდილია ნუგზარ ჯაფარიძის სტრიქონები, მიძღვნილი ბათუმის თეატრის მსახიობებისადმი, აქვეა გია ბაღოშვილის მეგობრული შარჟები, გივი გამრეკელის „მოჭადრაკე ილიმები“.

აკაკი წერეთლის დაბადების 140 წლისთავს ეძღვნება ცისანა ბაბლოვანის წერილი „სიკეთის ქომაგი“.

ჟურნალს აქვს განყოფილება „გასულ ორ თვეში“.

არჩილ ჩხარტიშვილი

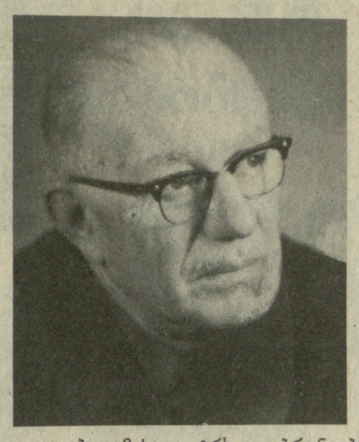

მძიმე დანაკლისი განიცადა ქართულმა თეატრმა. გარდაიცვალა გამოჩენილი ქართველი საბჭოთა რეჟისორი, სსრ კავშირის სახალხო არტისტი, სსრ კავშირის სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი, რუსეთის სფსრ ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწე, 1945 წლიდან სკკპ წევრი არჩილ ესტატეს ძე ჩხარტიშვილი.

ა. ჩხარტიშვილი დაიბადა 1905 წლის 6 იანვარს ქალაქ თბილისში, მოსამსახურის ოჯახში. თბილისის ვაჟთა 1 გიმნაზიის დამთავრების შემდეგ 16 წლის ჭაბუკი მუშაობას იწყებს შოთა რუსთაველის სახელობის თეატრში ჯერ სცენის მუშად, შემდეგ კი რეჟისორის თანაშემწედ.

ა. ჩხარტიშვილი კ. მარჯანიშვილის ერთგული მოწაფე იყო, წლების მანძილზე მისი ხელმძღვანელობით ეუფლებოდა იგი რეჟისურის რთულ ხელოვნებას. ა. ჩხარტიშვილის შემოქმედება შთაგონებული იყო ს. ახმეტელის მაღალი სარეჟისორო ხელოვნებისაც.

1932 წელს ქუთაისში ა. ჩხარტიშვილი პირველად დამოუკიდებლად დგამს სპექტაკლს ი. ჰაშეკის რომანის „გულადი ჯარისკაცი შეეიკის“ მიხედვით. მას მოჰყვა ი. ვაკელის „აპრაკუნე ჭიმჭიმელი“ და სხვ. ეს დადგმები ადრევე ავლენს ა. ჩხარტიშვილის რეჟისორული ნიჭის თავისებურებებს: მძაფრ იდეურ გამიზნულობას, ლიტერატურული მასალის ღრმა წვდომას, თეატრალური სახიერების მასშტაბურობას, მიზანსცენების ფსიქოლოგიურ სიზუსტესა და კონკრეტულობას, თეატრის ყველა კომპონენტის მაღალ ორგანიზებულობასა და სინთეზურობას.

1934 წელს ა. ჩხარტიშვილი იგზავნება ჩეჩნეთ-ინგუშეთში, სადაც აყალიბებს დრამატულ დასს, საფუძველს უყრის პირველ ეროვნულ სახელმწიფო თეატრს. ამ თეატრში იგი ქმნის სიტყვიერ სპექტაკლებს — ეს არის ს. შანშიაშვილის „ანზორი“, ა. კორნეიჩუკის „პლატონ კრეჩეტი“ და სხვ.

1936-1940 წლებში ა. ჩხარტიშვილი ბათუმის ი. ჭავჭავაძის სახელობის სახელმწიფო თეატრის სამხატვრო ხელმძღვანელია. თეატრის რეპერტუარში მკვიდრდება რევოლუციური თემატიკა.

1940-1942 წლებში ა. ჩხარტიშვილი სათავეში უდგება თბილისის ვ. აბაშიძის სახელობის მუსიკალური კომედიის თეატრს. 1942-1944 წლებში, როცა თბილისის მოზარდ მაყურებელთა ქართული თეატრის რეჟისორად მუშაობდა, მან დიდი წვლილი შეიტანა ბავშვთა ესთეტიკური აღზრდის საქმეში.

1944-1948 წლებში იგი კვლავ ბათუმის თეატრს უბრუნდება როგორც დირექტორი და სამხატვრო ხელმძღვანელი და მეტად ნაყოფიერ შემოქმედებითს მუშაობას ეწევა. ამ პერიოდს განეკუთვნება რეჟისორისა და თეატრის თვალსაჩინო წარმატებები, იქმნება ფუნდამენტური სპექტაკლები: ვაჟა-ფშაველას „მოკვეთილი“, ვ. გაბესკირიას „ქეთევან წამებული“, ლ. გოთუას „სიცოცხლის ძალა“ და სოფოკლეს „ოიდიპოს მეფე“.

1949 წელს ა. ჩხარტიშვილი კ. მარჯანიშვილის სახელობის თეატრის დირექტორად და სამხატვრო ხელმძღვანელად ინიშნება, თეატრის გარშემო იკრებს ნიჭიერ მწერლებს, მხატვრებსა და კომპოზიტორებს, რომლებთანაც ნაყოფიერად თანამშრომლობს. თეატრის რეპერტუარში წამყვანი ადგილი უკავია თანამედროვე სპექტაკლებს. წარმატებით იდგმება მ. მრევლიშვილის „ხარატაანთ კერა“, მ. ბარათაშვილის „მარინე“, ვ. პატარაიას „სანაპიროზე“, ხოლო ისეთი თვალსაჩინო სპექტაკლის დადგმისათვის, როგორიც იყო ი. მოსაშვილის „მისი ვარსკვლავი“, რეჟისორს სსრ კავშირის სახელმწიფო პრემია მიენიჭა.

საბჭოთა კლასიკური რეპერტუარიდან მის შემოქმედებითს ბიოგრაფიას ამშვენებს ვ. ვიშნევსკის „ოპტიმისტური ტრაგედიის“ დადგმა.

ბოლო ათი წლის განმავლობაში ა. ჩხარტიშვილი საქართველოს სახელმწიფო ფილარმონიის სამხატვრო ხელმძღვანელია. აქ მან დადგა მასშტაბური სახალხო თეატრალიზებული წარმოდგენები.

ა. ჩხარტიშვილი დაჯილდოებული იყო ორი შრომის წითელი დროშის, ოქტომბრის რევოლუციისა და „საპატიო ნიშნის“ ორდენებით, იყო თბილისისა და ბათუმის მრავალი მოწვევის საქალაქო საბჭოების დეპუტატი.

ა. ჩხარტიშვილმა სახელოვანი ცხოვრება განვლო და წარუშლელი კვალი დატოვა ქართულ ხელოვნებაში.

ე. ა. შევარდნაძე, პ. ბ. ბილაშვილი, ბ. ნ. ენუქიძე, ა. ნ. ინაური, ბ. ვ. კოლბინი, ო. თ. კულიშევი, თ. ნ. მენთეშაშვილი, ზ. ა. პატარიძე, ჯ. ი. პატიაშვილი, ო. ე. ჩერქეზია, ზ. ა. ჩხეიძე, ნ. ა. ჭითანავა, ს. ე. ხაბეიშვილი, ბ. ვ. ადლეიბა, თ. ი. მოსაშვილი, ვ. რ. პაპუნიძე, ფ. ს. სანაკოევი, ფ. კ. შარტავა, ბ. ბ. აბაშიძე, ნ. შ. ჯანბერიძე, ბ. შ. ოჩჯოლიკიძე, დ. ა. ალექსიძე, ე. ნ. შენგელაია, ო. ვ. თაქთაქიშვილი, ნ. ს. გურაბანიძე, ვ. ი. ანჯაფარიძე, ბ. დ. ლოლაძენიძე, რ. რ. სტურუა, ა. დ. ალექსიძე, რ. ს. მიმინოშვილი.

დიდი უბრალოება

ლიტერატურული საქართველო

არჩილ ჩხარტიშვილი ქართული რეჟისურის ბრწყინვალე წარმომადგენელი იყო.

ქართველ რეჟისორთაგან მას — პირველს მიენიჭა საბჭოთა კავშირის სახალხო არტისტის საპატიო წოდება — რაც არა მხოლოდ ქართული რეჟისორული სკოლის აღიარებაა, არამედ მისი შემოქმედების მნიშვნელობისა და პოპულარობის დადასტურებაც.

მას არ მიუღია სპეციალური უმაღლესი განათლება, იმ აზრით, რომ არ უსწავლია სარეჟისორო ფაკულტეტზე, მაგრამ გაიარა ისეთი სკოლა, რომელსაც ინატრებდა ნებისმიერი ახალგაზრდა, რომელსაც რეჟისორულ ასპარეზზე გამოსვლა გადაუწყვეტია. სრულიად ჭაბუკი მოვიდა იგი რუსთაველის თეატრში მაშინ, როცა აქ მოღვაწეობდნენ კოტე მარჯანიშვილი და სანდრო ახმეტელი. რეჟისორის ასისტენტობიდან, უბრალო შეგირდობიდან, მან გაიარა დიდი შემოქმედებითი გზა ჩვენი აკადემიური თეატრების სამხატვრო ხელმძღვანელამდე.

თუ გადავთვალიერებთ იმ დროინდელი რუსთაველის თეატრის სარეპეტიციო დღიურებს, რომელსაც არჩილ ჩხარტიშვილი აწარმოებდა, დავინახავთ, რა შემოქმედებითი ატმოსფეროს გაცოცხლება, არამედ პორტრეტიც ახალგაზრდა მოწაფისა, რომლის თვალსა და გონებას არ ეპარება შემოქმედების არც ერთი ნიუანსი.

არჩილ ჩხარტიშვილმა მალე დატოვა მოწაფის მოკრძალებული როლი და დამოუკიდებელ შემოქმედებით გზას დაადგა.

ა. ჩხარტიშვილს წმინდა შემოქმედებითი ნიჭის გარდა (მუსიკალობა, კომპოზიციის და რიტმის ზუსტი გრძნობა, თანდაყოლილი გემოვნება) ადამიანური სიმართლის შეცნობის დიდი უნარი ჰქონდა. ეს სიმართლე მას თანაბრად ახასიათებდა ცხოვრებაშიც და სცენაზედაც.

რა ფათერაკს არ შეამოხვევს კაცს თეატრალური სამყარო, რა კონფლიქტებსა და ინტრიგებში არ გამოატარებს, დიდ პრინციპულ ბრძოლასაც გადაახდევინებს და ის, ვინც ამ ქარ-ცეცხლიდან სუფთად გამოვა, უეჭველია, არა მარტო ჭეშმარიტი შემოქმედია, არამედ ჭეშმარიტი მოქალაქეც.

ახლა, როცა დასრულდა გზა დიდი შემოქმედისა, ჩვენ შეგვიძლია ვთქვათ, რომ არჩილ ჩხარტიშვილი დარჩება, როგორც რაინდი, უმწიკვლო და უშიშარი.

მან პირველმა ქართულ საბჭოთა სცენაზე გზა გაუხსნა ანტიკურ დრამატურგიას (სოფოკლეს „ოიდიპოს მეფე“) და ამით დიდ ვნებებსა და მაღალ აზრებს აზიარა ქართველი მაყურებელი. ამ დღიდან დიდი ბერძენი დრამატურგები ჩვენი თეატრების რეპერტუარის მშვენებად იქცნენ.

მან პირველმა იგრძნო ვაჟა-ფშაველას „მოკვეთილის“ უმძაფრესი ტრაგიკული კოლიზია და დრამატურგიული გენია. ეს საქტაკლი სამუდამოდ დარჩება ქართული თეატრის ანალებში.

ეს იყო ვაჟა-ფშაველას ახალი აღმოჩენა თეატრისათვის. ამ დღიდან დაიწყო ჩვენი თეატრების ღრმა დაინტერესება მთლიანად ვაჟას შემოქმედებით.

არჩილ ჩხარტიშვილმა ისე ღრმად და ორიგინალურად გაიაზრა კოლხი ქალის მედეას ტრაგედია (ევრიპიდეს „მედეა“), ისეთი პლასტიკური სიცხადით გაშალა ძლიერი ვნებების ჭიდილი და იმგვარ სიმაღლეზე აიყვანა მტკივნეული სამშობლოს გამო აღძრული სევდა, რომ მოსპო ისტორიული დისტანცია და ჩვენს თანამედროვეობას დაუახლოვა გრძნობისა და აზრის ეს მწველი და მოუგერებელი ფეთქვა.

ეს კლასიკაა...

მაგრამ არჩილ ჩხარტიშვილი იყო ჩვენი თანამედროვე, და თუ რამე განსაკუთრებით გამოარჩევდა, ეს იყო სწორედ გრძნობა თანამედროვეობისა. მისი რეჟისორობით გაცოცხლდა ისეთი პიესები, როგორებიცაა ი. მოსაშვილის „მისი ვარსკვლავი“ (დაიმსახურა სახელმწიფო პრემია), მ. მრევლიშვილის „ხარატაანთ კერა“, მ. ბარათაშვილის „მარინე“, მ. ელიოზიშვილის „ბებერი მეზურნეები“, რომლებიც სუნთქავდნენ ცხოვრების, ქართული ბუნების ღრმა შეგრძნებით.

ა. ჩხარტიშვილი ბუნების მოტრფიალე იყო და მშობლიური ბუნების სიყვარული, მისი წყაროების სიწმინდე, მისი ლაჟვარდი მთების სიდიადე ბუნებრივად გადადიოდა მის სპექტაკლებში. მისი კეთილი თვალები ადამიანის და ბუნების სიყვარულით იყო გასხივოსნებული და იგივე თვალები რისხვით ივსებოდნენ როცა სიყალბეს და პირმოთნეობას შენიშნავდნენ ცხოვრებასა თუ სცენაზე.

მისი სპექტაკლები იმ უბრალო სისადავით იყო სავსე, რასაც მხოლოდ ცხოვრებისა და ხელოვნების ღრმა შეგრძნება ბადებს. იშვიათი მუსიკალური სმენა ჰქონდა და მისი სპექტაკლები სავსე იყო სპონტანურად წარმოქმნილი „რეჟისორული მელოდიებით“.

არჩილ ჩხარტიშვილი მუდამ თავის ხალხთან იყო, მისი ჭირისა და ლხინის არა თუ მოზიარე, არამედ უშუალოდ განმცდელი. ჩვენი რესპუბლიკის ყველა საზეიმო და მნიშვნელოვანი დღესასწაული, მისი რეჟისორობით ჭეშმარიტ თეატრალურ სანახაობად იყო ქცეული. ამ თვალსაზრისით — იგი ერთ-ერთი პირველი და ნოვატორი რეჟისორი იყო, რომელიც თავის თავში აერთებდა პოლიტიკური ალღოს, მოვლენის მასშტაბურად შეგრძნებისა და მასობრივ სანახაობებში ადაპტაციის დიდ ნიჭს.

როგორც ხელოვნებაში იყო სადა და ღრმა, ასეთივე იყო ცხოვრებაში, მაგრამ მის გულში ენთო სიკეთისა და სიყვარულის ისეთი ნათელი, რომ ყველა უმალ ხვდებოდა, რომ ესაა ის „დიდი უბრალოება“, რასაც ბუნება იშვიათად იმეტებს მოკვდავთათვის.

ნოდარ გურაბანიძე

თვალყური გაკვეთილებზე

გურამ დოჩანაშვილი

ამ ოციოდე წლის უკან, ჩემი თავსატეხი საქმიანობის დასაწყისში, სამიოდ უსუსური მოთხრობის ავტორი განგებამ (ამისთვის როგორ ვმადლობ!) მართლა დიდ კაცს, ბატონ გიორგი შატბერაშვილს შემახვედრა.

ძია გოგის ვაუი, ბედი შატბერაშვილი და მე სტუდენტობიდანვე ვმეგობრობდით, და სწორედ მის ოჯახში მელოდა გაცნობა კაცისა, ვისი ნათელიც დღესაც მხიბლავს და მათბობს.

როგორი იყო?

ყელში გორგალმოწოლილი კი არა, სიამაყით ვიხსენებ:

არიან ადამიანები, რომელთა გარეგნობაშიც სხეულის რომელიმე ნაწილი თითქოს სხვისია — თითქოს სხვისი ხელები აბია, სხვისი თვალებით იმზირება, ხმა ვიღაცისგან უთხოვია, გამხდარს და კაფანდარას, რომელიღაც მოდღლეზილი თამადისა მოურგია ღიპი, ფეხებს სხვის მიწაზე მიაჩლაყუნებს... ძია გოგის კი ყველაფერი, სუყველაფერი თავისი ჰქონდა, მერე როგორი... სრული, ტანადი კაცი იყო, დარბაისელი, გარეგნულად აუდელვებელი, არა მგონია, როდესმე გაქცეულიყო (იმიტომ კი არა, სირბილი რომ არ შეეძლო), ან ხმა აღემაღლებინა... დიდრონ თვალებში რაღაცნაირად დაოკებული ალერსი ედგა, სულ ფაციფუცი ფსეედო-ალტრუისტებს არა ჰგავდა? — თავისი სიკეთისა მუდამ ერიდებოდა, თითქოს რცხვენოდა. ეს კი არა და, ძია გოგი უბრალო ღიმილსაც კი მალავდა — ან სახეს იბრუნებდა და ჩახველებას მოიმიზეზებდა, ან სიგარეტს მიიტანდა პირთან და, ვითომც კვამლით შეწუხებულს, თვალები როგორც არ უნდა მოეჭუტა, ფზერაში მაინც სხვი უკიაფებდა, შინაგანი სიკეთით გამთბარი, მხოლოდ და მხოლოდ მისეული. არადა, ამ გამორჩეულ სიმორცხვესთან ერთად, ამაყად თამამიც იყო — სიამაყე ხომ, მოგეხსენებათ, ეჰ, რამდენჯერამდენჯერაა, ძია გოგის კი თანდაყოლილი, ბუნებრივი სიამაყე გააჩნდა, ეხამებოდა. როგორ ლამაზად დადიოდა თბილისის ქუჩებში... მოქალაქე კი არა, თითქოს ერთგული მეცხოვნე მოაბიჯებდა, უხილავი თორ-აბჯრით შეჯავშნული. მთელ მის გარეგნობაში თბილი წესრიგი სუფევდა, მართლა მომხიბვლელი, მართლა „გულქართლი“ კაცისა... და მაინც, ყველაფერზე მეტად მისი ხმა მიყვარდა, რბილი და რაღაცნაირად მომტეხელი — შეიძლება იმიტომაც, რომ სწორედ ამ ხმით იშვიათად სუფთა და დაწმენდილი, უცოდველი და მადლიანად ფესვგადგმული ქართული მესხოდა.

●

ერთ რამეს დღესაც ვერ მივმხვდარვარ...

რამდენმე კაცი მინდა ერთმანეთს შევადარო —

ერთი კაცი იყო, ვაუთან ურთიერთობისას ამაღლებული მამულიშვილობა კიდევ უფრო ეხვეწებოდა, სიტყვით კი არა, საქციელით უხსნიდა ქვეყნის ავ-კარგს;

მეორე კაცი იყო, კლდესავით უტეხი, მაგრამ ქალიშვილთან ისე უჩვეულოდ ნაზდებოდა, ლამის დნებოდა, და უშიდეგოდ მალავდა ამას...

ერთი კაციც იყო, მართლაცდა შესანიშნავი ქმარი, ძალიან კარგი მეუღლე ჰყავდა; საოცრად ტკბილი ურთიერთობა ჰქონდათ...

მეოთხე კაცი იყო, ამოდ მოქართული დედასთან ისე უცნაურად პატარავდებოდა, ჩვილდებოდა, ვერავინ დაიჯერებდა, აი ეს ბალღი ამავე დროს მხნედ შემართული პაპაც რომ გახლდათ;

მეხუთე კაცი იყო — მშობლიურ სოფლად რომ ჩავიდოდა, ისეთი მოწყლიანებული თვალებით გასცქეროდა მიდამოს... აბა ის იქ უნდა გენახათ, ენაძარღვიან ბლეხკაცებში ბედნიერად მდგარი...

ყოველ რედაქციაში, რა ვქნათ, ასეა და, რამდენიმე, ძალიან რბილად რომ ვთქვათ, არცთუ დალაგებული ავტორი დაიარება, ვის გამოჩენაზეც თანამშრომლები სასწრაფოდ სხვა ოთახებში იქსაქსებიან; ერთი კაცი იყო, იმათაც კი დინჯად, საქმიანად, სიყვარულით ებაასებოდა;

ერთი კაცი იყო, მეგობრებისთვის სულს არ დაიშურებდა და იმათაც გამორჩეული სიყვარულით უყვარდათ, მისით ამაყობდნენ...

ერთი კაცი იყო, ყოველგვარი კამპანიის გარეშე, ახალგაზრდები თავს ერჩია, აუარება დროს უთმობდა, თავისი დიდი გამოცდილებისა და ცოდნის მირონს გულუხვად სცხებდა, თუმცაღა თვითონ დიდად დაკავებული გახლდათ;

ერთი კაცი იყო, სიკეთე ძალიან უყვარდა, ბოროტება ძალიან სძულდა (ერთი შეხედვით, ძაან ადვილია ეს, არა?)...

ერთი ძალიან კარგი კაცი იყო, ძალიან კარგი ქართული იცოდა, ძალიან კარგად სწერდა...

ერთი კაციც იყო...

...და ზემორეჩამოთვლილი ყველა ეს კაცი, საკუთარი თვის მარად ერთგული და პატრონი, მხოლოდღა ერთი ადამიანი — გიორგი შატბერაშვილი გახლდათ.

●

მეც ერთ-ერთი იმათგანი ვიყავი, ვისაც განუზომელი ამაგი დამდო.

ახლა რომ მახსენდება, ვწითლდები, პირველად ისეთი მოთხრობები წავაკითხე; არ ბავუკიცხავარ, დინჯად, ზომიერი მოფერებით ამეხსნა ანა-ბანა. მოფერებით იმიტომ, რომ ერთი, ერთადერთი შედარება მოეწონა. იმ აუარება ღვლარჭნილ წინადადებაში ერთადერთიღა რომ გამოირჩია, გამიღიმა და მხარზე დამადო ხელი, იმ დღიდან მივლიდა, მზრდიდა და მპატრონობდა.

ახლაც, წერისას, მხარზე თქვენს მარჯვენას ვგრძნობ, ბატონო გიორგი, გმადლობთ...

პატრონობა კი მკაცრი იცოდა.

●

არადა, მაშინ, მეც ალბათ არცთუ დალაგებულ ავტორთა ქვეჯგუფს განვეკუთვებოდი — სულსწრაფობა მახრჩობდა და დღეში ხანდახან სამ-ოთხ მოთხრობას ვწერდი. ადვილი წარმოსადგენია ალბათ, რა ღირებულებებსაც ვქმნიდი... კარგად გამჯორავდა ხოლმე და მანუგეშებდა მერე: ეგ არაფერი, ნამდვილ პროზას მეტწილად ორმოცი წლის ასაკიდან აგნებენო.

ალბათ...

გამონაკლისი კი, მერე როგორი, მართლაც რჩეული, მყავდა.

●

არაფერი გამოეპარებოდა.

უნივერსიტეტს ვამთავრებდით, თანაკურსელებმა ერთი გამოთქმა რომ ამოვიჩეთეთ — „კარქი“. ამ სიტყვას აგდებულად ვეუბნებოდით ხოლმე ერთმანეთს, ვთქვათ, ვინმე ოყლაყს ვეტყოდით: „წადი რა, შენს გაზრდას, სიგარეტი მომირბენინე“. არც შეტოკდებოდა, მოგვიგებდა: „კარქი“. ახლა სხვას „ფული არა გაქვს?“ დაგვამიდებდა: „ხვალ ღამის სამ საათზე მალაკნის ბაზართან მოდი და იქ მოგართმევ, კარქი?“ — „მოვალ კი, კარქი“. ყველაზე ზარმაცს ვითომც შევთხოვდით ხოლმე: „შენი გაწკრიალებული კონსპექტი მათხოვე, რაა?!“ მსწრაფულ ალგვითქვამდა: „კარქი“. სულ ამ „კარქი-კარქის“ ძახილში ვიყავით.

ორი სახელმწიფო გამოცდა გვქონდა, ორკვირიანი შუალედით. პირველი რის ვაი-ვაგლახით რომ ჩავბარე (პროზა მჭირდა), ბედმა, კიდევ ორმა ამხანაგმა და მე ფოთსა და ბათუმში ნათესავებთან ჩასვლა გადავწყვიტეთ. უზომოდ ავიღერღეთ, ყმაწვილაცებს, ისე ძალიან წამოგვიარა ზღვამ... „ცისკარში“ გავვარდით ბედი და მე. ძია გოგიმ კი, არაო, რა დროს ზღვაო, სახელმწიფო გამოცდა ჩასაბარებელი აქვთო; შვილო, ბედი, სწორედ ახლა გმართებს მეცადინეობა, ჩაბარე ის გამოცდაც და მერე წადითო, ასე ამჩაგება როგორ შეიძლებაო... ატყობს ბედი, რომ გლახადაა ჩვენი საქმე, თანაც, აცეტებულს, ბკუას არიგებენ. ითმინა, ითმინა ერთხანს და მერე, არ წამოსცდა?! — სწორედ ის ჩვენი აგვეებული: „კარქი“.

ძია გოგიმ აიღო და ნახევრად ხუმრობით, ნახევრად გაბრაზებით, დინჯად, თავშეკავებით, მამაშვილურად, სტკიცა.

...ნეტავი იმ დროს, არა, ჩემი ბედი?

ხოლო რაც შეეხება ფოთსა, და ბათუმს, გაგვიშვა.

●

როგორც იქნა დღეასწაული გამთენდა — ბატონ გიორგის ჩემი მერამემდენიღაც მოთხრობა ცოტათი მართლა მოეწონა. იმხანად ერთ გამომცემლობაში ერთ ლიტმუშაკს ახალგაზრდა მწერალთა კრებული შედგენა ჰქონდა მინდობილი. ბატონმა გიორგიმ ის მოთხრობა მომატანინა და პასუხის გასაგებად წამომყვა კიდეც— ერთად მივიდეთ, მეც საქმე მაქვსო... ჩვეულებისამებრ, გარეგნულად არაფერს იმჩნევდა, მაგრამ ცოტათი ალბათ ძია გოგიც ღელავდა, რადგან ასეთი სიკეთით ნაშობი ტყუილი მითხრა — არანაირი საქმისა არ გაუკითხავს, ისე გამოვბრუნდით. გამობრუნებამდე კი, აი, რა მოხდა: ის ლიტმუშაკი დერეფანში შემოგვხვდა, ჩემს დანახვაზე ძალიან გაწიწმატდა და უარი ვინ მაკმარა, — ისიც მომახალა, რომ ქვეყნად ბევრნაირი ხელობაა და რაღა ლიტერატურას მივადექი, ნუთუ ვერ ვატყობ, რომ ეს საჩემო საქმე არაა... მითხრა ასე და, ამაყად განგვშორდა.

შევრჩი ჩემს ძია გოგის გაფითრ

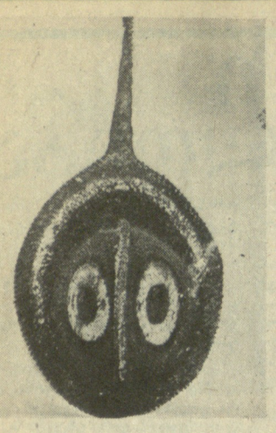

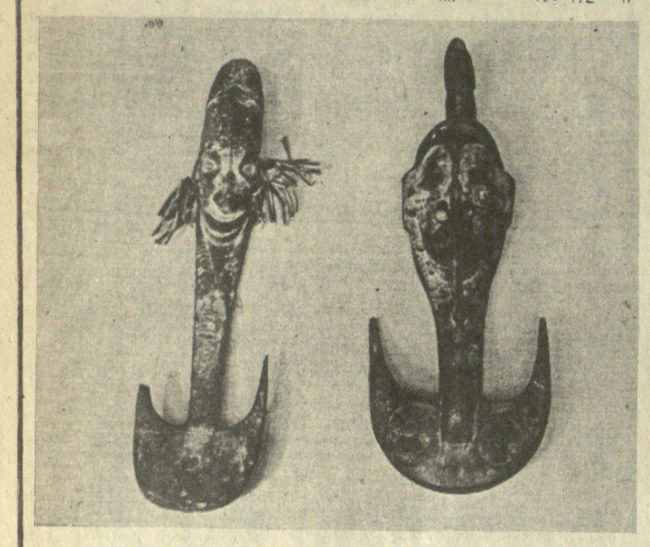

ჩვენი სტუმარი: ოკეანიის ეთნოგრაფია და ხელოვნება

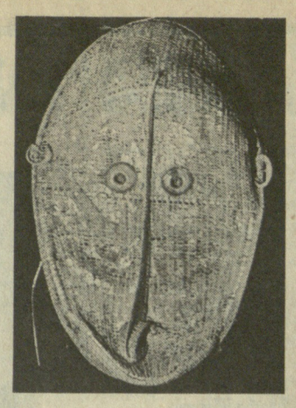

საქართველოს სურათების სახელმწიფო გალერეაში მოეწყო გამოფენა „ოკეანიის ეთნოგრაფია და ხელოვნება“. იგი მოიცავს პოლინეზიისა და მელანეზიის მცხოვრებთა საყოფაცხოვრებო, გამოყენებითი და სახვითი ხელოვნების 700 ექსპონატს, რომლებიც შეაგროვეს ფრანგმა მხატვარმა ნიკოლაი მიშუტუშკინმა და მისმა კოლეგამ ალოის პილიოკომ და რომლებიც ამჟამად თბილისში იმყოფებიან.

გამოფენაზე წარმოდგენილი ექსპონატები ასახავენ ახალი კალედონიის, ახალი ჰებრიდების, ფიჯის, ფუტუნას, უოლისის, ტონგას, სოლომონის კუნძულებს, ახალი გვინეას, დასავლეთ სამოას და სხვა კუნძულების ტრადიციულ სულიერ და მატერიალურ კულტურას, ოკეანიის მხატვრულ შემოქმედებას. გამოფენაზე წარმოდგენილია აგრეთვე ნ. მიშუტუშკინისა და ა. პილიოკოს ნამუშევრები ოკეანიის თემებზე.

ნ. მიშუტუშკინი დაიბადა 1929 წელს, საფრანგეთში. სწავლობდა პარიზის სტუდია „გრან შამიერში“. 1953 წლიდან მოგზაურობდა ახლო და შუა აღმოსავლეთში — ინდოეთში, ნეპალსა და შრილანკაში, ბირმაში, ვიეტნამში... ოკეანიის პირველი სამხატვრო გალერეა ქ. ნუმეაში სწორედ მისი ინიციატივით დაარსდა. ნუმეაშივე „აღმოაჩინა“ პოლინეზიელი ალოის პილიოკო (დაიბადა 1935 წ. კუნძულ უოლისზე), რომელიც 1961 წლიდან მონაწილეობს ნ. მიშუტუშკინის გამოფენებში როგორც მხატვარი და ეთნოგრაფიულ მასალათა შემგროვებელი.

1961 წლიდან ნ. მიშუტუშკინი მუდმივად ცხოვრობს მელანეზიაში, პორტ ვილაში (კუნძული ეფატი, ახალი ჰებრიდები). იგი დაჯილდოებულია საფრანგეთის კულტურის სამინისტროს ორდენით „ხელოვნება და ლიტერატურა“, ხოლო ალოის პილიოკოს საფრანგეთის განათლების სამინისტრომ მისი ერთ-ერთი ნამუშევრისთვის მიანიჭა ოქროს მედალი.

ნ. მიშუტუშკინისა და ა. პილიოკოს მოღვაწეობა კეთილშობილური, ისინი აგროვებენ და ინახავენ ოკეანიის მცხოვრებთა ხელოვნებას და ამით ხელს უწყობენ ამ ხელოვნების დავიწყებულ ტრადიციათა აღდგენას.

1967 წელს კოლექცია პირველად აჩვენეს საფრანგეთში, 1970 წელს — შვეიცარიაში, 1975 წელს — იაპონიაში, 1978 წელს — შვეიციაში. 1979 წელს მხატვრები მოიწვიეს საბჭოთა კავშირში და გამოფენა „ოკეანიის ეთნოგრაფია და ხელოვნება“ მოეწყო მოსკოვსა და ხაბაროვსკში, წყნარი ოკეანის XIV სამეცნიერო კონგრესის მუშაობის დღეებში. მაშინ აღინიშნა, რომ გამოფენა ხელს შეუწყობდა ჩვენი ქვეყნისა და ოკეანიის ახალგაზრდა ქვეყნების კულტურული კავშირის განმტკიცებას, უკით გაეცნობდა საბჭოთა ხალხს ოკეანიის ნიჭიერ და შრომისმოყვარე ხალხს, მათ ცხოვრებას.

ახლანდელი თბილისური გამოფენა მოაწყეს სსრკ მეცნიერებათა აკადემიამ და საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიამ.

გამოფენა მეტად საინტერესოა, ექსპონატები საოცარ უშუალობას გაგრძნობინებს, იმ უშუალობას, ყველა ხალხურ შემოქმედებას რომ ახასიათებს. რას არ ნახავთ აქ: ქვის გამოსახულებებს, ბამბუკის ფლეიტებს, ხის ქანდაკებებს, წნულ მარაოებს, წნულ სარტყელო ნიღბებს, ქოქოსის პალმის ფოთლების კალათას, ქვასანაყს, წნულ თევსაბურავებს, თიხის ჭურჭელს, ჩამჩებს, არაერთ საოცარ ტაპას (გობელენის მსგავსი „ქსოვილი“, ამზადებენ ფიკუსისა და პორის ხეებისგან), სარიტუალო ცულს, ვეშაპის ძვლის, შუბებს, შუბსატყორცნებს, სამკერდე სამკაულებს, ლაფნის ტანსაცმელს (ქვედა წელს), ხის დანას, ხანჯლებს, წნულ ქამარს — მოქარგულს კონუსისებური ნიკარებით, ბამბუკის თასს, თიხის ნიღაბს, დასაბეგვ ხის კვერებს (ლაფნისგან დამზადებულს), ნავს, ნავისებურ ლანგარს...

ეს კოლორიტული გამოფენა კიდევ ერთხელ გვარწმუნებს, თუ რაოდენ ბევრი რამ აქვთ საერთო მთელი მსოფლიოს ხალხებს ეთნოგრაფიასა და ყოფაში, რომ ყოველი ეროვნული კულტურა ძვირფასი და განუყოფელია მთელი მსოფლიოს უძველესი და მრავალფეროვანი კულტურისაგან; რომ უძველესი კულტურული მონაპოვრის გაფართხილება და შთამომავლობისათვის გადაცემა თანამედროვეობის სპატიო ვალია.

მადლობა გვინდა ვუთხრათ ჩვენს სტუმრებს ამ მეტად საინტერესო და მხატვრული გემოვნებით გაწყობილი ექსპოზიციისათვის. ვუსურვოთ წარმატება და მრავალი ახალი, მნიშვნელოვანი ეთნოგრაფიული მასალის აღმოჩენა...

ელისო ჩერქეზიშვილი

ივანე ენიკოლოფოვი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გარდაიცვალა მწერალი და საზოგადო მოღვაწე, ისტორიულ მეცნიერებათა კანდიდატი ივანე ენიკოლოფოვი (ენიკოლოფაშვილი).

ივანე ენიკოლოფოვი დაიბადა 1888 წლის 31 აგვისტოს თბილისში. 1907 წელს, თბილისის სარკველი გიმნაზიის დამთავრების შემდეგ, სწავლა განაგრძო ოდესის უნივერსიტეტის მექანიკა-მათემატიკის ფაკულტეტზე, საიდანაც არმიაში გაიწვიეს. ტვერის კავალერისტთა სასწავლებლის დამთავრების შემდეგ ივანე ენიკოლოფოვი მონაწილეობას იღებდა პირველ მსოფლიო ომში თურქეთის ფრონტზე.

ლიტერატურულ- საზოგადოებრივი მოღვაწეობა საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ დაიწყო: 1922 წლიდან იგი მუშაობდა საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალურ არქივში, სადაც მრავალი ძვირფასი დოკუმენტი შეაგროვა. ეს დოკუმენტები დაედო საფუძვლად მის შემდგომ ლიტერატურულ-კვლევით საქმიანობას.

ივანე ენიკოლოფოვის პირველი წიგნი „ლევ ტოლსტოი საქართველოში“ 1927 წელს გამოიცა. მას შემდეგ მისი ლიტერატურულ-კრიტიკული სტატიები სისტემატურად იბეჭდებოდა ჩვენს სალიტერატურო უურნალ-გაზეთებში, გამოდიოდა ცალკე წიგნებად.

1929 წელს, როდესაც ჩვენს ქვეყანაში ფართოდ აღინიშნებოდა დიდი რუსი მწერლის ალექსანდრე გრიბოედოვის დაღუპვის ასი წლისთავი, გამოსცა წიგნი „ა. გრიბოედოვი საქართველოსა და სპარსეთში“, რომელმაც მკითხველი საზოგადოების დიდი ინტერესი გამოიწვია.

ბოლო დროს გამოცემული მისი ნაშრომი „რამდენიმე შენიშვნა „ვეი ჭკუისაზე“ ა. გრიბოედოვის უკვდავი კომედიის ტექსტის ახლებურ ტექსტოლოგიურ ინტერპრეტაციას წარმოადგენს.

ი. ენიკოლოფოვის წიგნები ა. პუშკინზე, მ. ლერმონტოვზე, ლ. ტოლსტოიზე, მირზა შაფიზე, მეტად საინტერესოდ მოგვითხრობს ამ დიდი მწერლების საქართველოში ყოფნის საინტერესო დეტალებს, მათ ურთიერთობაზე ქართველ ხალხთან.

მწერალი და მეცნიერი ნაშრომისათვის „პუშკინი საქართველოში“ აირჩიეს სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის პუშკინის კომისიის წევრად.

ივანე ენიკოლოფოვი თავის ნაშრომებში აშუქებდა რუსი, ქართველი, სომეხი, აზერბაიჯანელი და უკრაინელი ხალხების ისტორიის ფაქტებს და მათ ლიტერატურულ ურთიერთობას. წლების მანძილზე ეწეოდა ნაყოფიერ საზოგადოებრივ მოღვაწეობას. 1929 წლიდან 1962 წლამდე მუშაობდა მოაწმინდის და დიდუბის მწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა პანთეონების დირექტორად და მთელ თავის ძალასა და ენერგიას ჩვენთვის წმიდათა წმიდა ადგილების მოვლასა და პატრონობას ახმარდა. მისი აქტიური მონაწილეობით დაარსდა საქართველოს ლიტერატურული მუზეუმი.

მიუხედავად ხანდაზმულობისა, ივანე ენიკოლოფოვი აქტიურად მონაწილეობდა ჩვენს ლიტერატურულ ცხოვრებაში. იგი იყო საქართველოს მწერალთა კავშირთან არსებული მხატვრული თარგმანისა და ლიტერატურულ ურთიერთობათა მთავარი სარედაქციო კოლეგიის პუშკინის რედაქციის წევრი და პუშკინის კომიტეტის წევრი.

ივანე ენიკოლოფოვი დაჯილდოებული იყო საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის სპატიო სიგელით.

ქართველი მწერლები არასოდეს დავიწყებენ ჩვენი კულტურის ამ უანგარო მუშაკს.

საქართველოს მწერალთა კავშირი

მუზეუმის პირველი კრებული

დაისტამბა ახლახან დაარსებული პირიფდული კრებულის პირველი ნომერი. თავისთავად ახალი კრებულის გამოჩენა თვალსაჩინო მოვლენაა ხოლმე რესპუბლიკის ცხოვრებაში და მისი კულტურის მაჯისცემას ასახავს. საქმეში ჩახედული ადამიანისათვის ისიც ნათელია, თუ რაოდენ გარჯაა საჭირო, რამდენი ორგანიზაციულ-პრაქტიკული ზომებია მისაღები, რათა ახალმა ალმანახმა არსებობის უფლება მოიპოვოს. ამასთან კრებულის ნათლობას თან ახლავს საგულისხმო ქვეტექსტიც.

კრებულის პირველ ნომერს ეწოდება „სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს არქიტექტურული ძეგლები“ და საქართველოს არქიტექტორთა კავშირის აჭარის ორგანიზაციის არქიტექტურის მუზეუმის გრაფითა გამოსული, წიგნი დასასტამბავად მოამზადა გამომცემლობა „საბჭოთა აჭარამ“.

კრებულის გამოცემის ინიციატორებს განზრახული აქვთ, არ შემოიფარგლონ აჭარით. შემდგომ აღმრებს „ხეროთმოძღვრება“ დაერქმევა, ჩვენი რესპუბლიკის არქიტექტორებს ხომ არ გააჩნიათ საკუთარი კრებული ან სპეციალური ჟურნალი, თუ არ ჩავთვლით „ძეგლის მეგობარს“ (რომელიც მხოლოდ ისტორიულ ძეგლებს განიხილავს) და პოლიტექნიკური ინსტიტუტის შრომების სერიაში დიდი ინტერვალით გამოშვებულ რამდენიმე კრებულს (სადაც ავტორობის უფლება მხოლოდ ინსტიტუტის თანამშრომლებს აქვთ). ამ ფონზე ახალი პერიოდული გამოცემის დაარსება უნდა გასცილდეს აჭარის ფარგლებს და რესპუბლიკური მასშტაბი მიიღოს. უნდა ვიგულისხმოთ, რომ კრებულით დაინტერესდებიან არა მხოლოდ არქიტექტორები, არამედ ფართო საზოგადოებაც, რომელიც თვალს ადევნებს არქიტექტურის ისტორიისა და თანამედროვე ხეროთმოძღვრების პრობლემებს.

ახალბედა კრებული კიდევ ერთ საგულისხმო ამბავს გვაუწყებს. უკვე აღვნიშნეთ, რომ იგი ბათუმის არქიტექტურის მუზეუმს ეკუთვნის, რომელიც ასევე სულ ახლახან დაარსდა, საქართველოს არქიტექტორთა კავშირის აჭარის განყოფილებასთან. ამ სამეცნიერო-კვლევითი მუზეუმის მნიშვნელობა უფრო თვალსაჩინო გახდება, თუ გავიხსენებთ, რომ ამგვარი მუზეუმი ჩვენს ქვეყანაში აქამდე მხოლოდ მოსკოვში არსებობდა! და აი, მეორეს ბათუმში ჩაეყარა ფუძე!

მუზეუმი მეტად ლამაზ ადგილზეა — ყოროლისწყლის მარცხენა ნაპირას, „თამარის გორაზე“, რომელსაც შუასაუკუნეების ციხესიმაგრის ნანგრევები აგვირგვინებს. აქედან თვალწარმტაცი ხედები იშლება. მუზეუმი შარშან აგვისტოში გაიხსნა. მართალია, ჯერჯერობით მას მოკრძალებული ექსპოზიცია აქვს, მაგრამ კოლექტივის პირველივე ნაბიჯები გვარწმუნებს, რომ აქ მეტად სერიოზული გეგმები აქვთ, ამის დასტურია თუნდაც მოკლე დროში გამოცემული კრებული. მუზეუმი მალე შეიმატებს ახალ პავილიონს (მისი პროექტი მზადაა) და ამ გზით გაფართოვდება. გადაწყვეტილია, აგრეთვე თამარის გორის მიდამოებში, ღია ცის ქვეშ მოეწყოს ხალხური ხეროთმოძღვრების მუზეუმი.

ოფიციალური ცნობებით ბათუმში ყოველ წელს 400 ათასამდე ტურისტი და დამსვენებელი ჩადის. ახლად დაარსებულ კულტურის კერას კიდევ ერთი საპატიო მისია აკისრია — სტუმრებს გააცნოს ქართული მატერიალური კულტურის ძეგლები.

მუზეუმის შექმნას დიდად შეუწყო ხელი აჭარის პარტიული და საბჭოთა ორგანოების მხარდაჭერამ და დახმარებამ. უსამართლობა იქნებოდა ცალკე არ აღგვენიშნა ამ საქმის ინიციატორის და ორგანიზატორის, საქართველოს არქიტექტორთა კავშირის აჭარის განყოფილების თავმჯდომარის დავით კომახიძის დამსახურება. (იგი კრებულის მთავარი რედაქტორიცაა).

ორიოდე სიტყვა თვით კრებულის შესახებ: მასში თავმოყრილი მასალა მრავალმხრივია. აქ შეხვდებით ისტორიული ხასიათის წერილს, ცალკეული ძეგლის ანალიზს, თანამედროვე არქიტექტურის პრობლემების განხილვას, გამოჩენილი სპეციალისტებისადმი მიძღვნილ წერილებს, სხვადასხვა ინფორმაციას, რეცენზიებს არქიტექტურის დარგში ახლადგამოსულ წიგნებზე.

კრებული იხსნება ხ. ახვლედიანის წერილით „ასი წელი განთავისუფლებიდან“, სადაც მიმოხილულია თურქების ულლიდან აჭარის განთავისუფლების ისტორიული მასალა; დავით ხახუტაიშვილი გვაცნობს, რომ ქობულეთის აღმოსავლეთით, ტორფის ქვეშ, აღმოჩნდა დაკონსერვებული ხის საცხოვრებელი სახლების ნაშთები, რომელთა ქვედა ფენა 4500 წლისაა და აღრმრინჯაოს ხანას განეკუთვნება. ამირან კახიძის წერილში საუბარია ფიქვნართან გახსნილი ელინისტური ხანის ქვის სამარხზე: აფსარ-გოხოოს ციხის კვლევის ისტორიის ყურადსაღები კრიტიკული ანალიზია მოცემული დავთან კომახიძის ვრცელ სტატიაში, ცალკეულ ძეგლებს განიხილავენ შოთა მამულაძე (ვერნების ეკლესია), იური სიხარულიძე (ყულოლისი — არყისციხე), ჯემალ მიქელაძე (ხიხანის ციხე). ხოლო თეიმურაზ კომახიძის, გიორგი ერქომაიშვილის და აწ განსვენებული ნიკოლოზ აბაშიძის წერილები გვაცნობენ აჭარაში თანამედროვე ქალაქთმშენებლობის ამოცანებს.

პირველ კრებულს თან ახლავს ზოგიერთი ტექნიკური და მეთოდური ხასიათის ხარვეზი, მაგრამ მათი ანალიზი არ წარმოადგენს ჩვენი წერილის მიზანს, მით უმეტეს, რომ თვით კრებულის შემდგენელთ ისინი უკვე შეუმჩნევიათ.

როგორც აღინიშნა, მომდევნო კრებულების თვალთახედვის არეა საგრძნობლად ფართოვდება, ისინი ქართული არქიტექტურის წარსულის, აწმყოს და მომავლის საკითხებს განიხილავენ. ისღა დაგვრჩენია, გზა დავუღოოთ და წარმატება ვუსურვოთ ახალბედა მუზეუმსა და კრებულს.

თენგიზ კვირკველია

ვახტანგ ჭაბუკიანის ახალი დადგმა

ვ. ი. ლენინის დაბადების 110-ე წლისთავს თბილისის ზ. ფალიაშვილის სახელობის ოპერისა და ბალეტის სახელმწიფო აკადემიური თეატრის სამალეტო დასმა მიუძღვნა თავისი ახალი ნამუშევარი — ერთაქტიანი ბალეტი ბეთჰოვენის „აპასიონატას“ მუსიკაზე, რომელიც განახორციელა სსრკ სახალხო არტისტმა, სახელმწიფო და ლენინური პრემიების ლაურეატმა ვახტანგ ჭაბუკიანმა.

„აპასიონატას“ სახელწოდებით ცნობილი სონატის (№ 23) მუსიკალური სახეიერება, გიგანტური ძალით რომ ავლენს ბეთჰოვენის თანამედროვე მოწინავე საზოგადოების ჭეშმარიტების ძიებისა და ცხოვრების აზრის შემეცნების ფილოსოფიურად განყენებულ იდეას, საფუძვლად რომ უდევს სონატის მუსიკალურ დრამატურგიას. მან წარმოსახა ადამიანის გრძნობათა სამყარო ცხოვრების მოვლენებთან კავშირში, ურთიერთსაწინააღმდეგო საწყისების ჭიდილში წარმოაჩინა ადამიანთა ერთობის ძალა; სწორედ ამ კუთხიდან წარმართა ბალეტმეისტერმა საცეკვაო კომპოზიციების ლოგიკა, როდესაც ერთმანეთს დაუპირისპირა ორი სხვადასხვა სახის პლასტიკური თემა. ძირითად თემას წარმოადგენს ქალ-ვაჟთა სამი წყვილის არაჩვეულებრივი სილამაზის დუეტური ციკვის კომპოზიციები (სონატის პირველ ნაწილში), რომელიც ნათელი იდეალებისადმი ადამიანთა შინაგანი ლტოლვის პლასტიკური გამოხატულებაა. ქალ-ვაჟთა წყვილების მოძრაობათა ხაზებში, ფორმთა კომბინაციებში უხვადაა გაბნეული ერთგულების, ერთმანეთის გამხნევების, გულითადობის მიმნიშნებელი პლასტიკური შტრიხები და ნიუანსები. ბალეტმეისტერი პლასტიკური მეტყველების ამაღლებული სტილით ხოტბას ასხამს ადამიანის სრულყოფილებას, სიპატაკეს, კეთილშობილ მისწრაფებებს.

ბალეტის ქორეოგრაფიამ, მუსიკალური სახეების ნათელმა დახასიათებამ ფართოდ გამოავლინა სამალეტო დასის სოლისტთა ჯგუფის აქტიორული და საცეკვაო დიაპაზონი. მათ გაუადვილდათ ჩანაფიქრის მკაფიოდ გადმოცემა პლასტიკაში. ცენტრალური პარტიების შემსრულებლების პირველი სამი წყვილი: ნ. არობელიძე — ს. ტერეშენკო, ნ. მახათელი — ს. გოჩიაშვილი, რ. აბაშიძე — ზ. ამონაშვილი ნათელ ძალებს ასახიერებენ. მათ შეძლეს ქორეოგრაფიული ფრაზების კანტილენური სინანარეთი „გამოთქმაც“ და დუეტის რთული ვირტუოზული ილეთების მწყობრად შესრულებაც.

დიდი შთაბეჭდილება მოახდინეს ა. აბესაძემ და ნ. მაღალაშვილმა. მათთვის დამახასიათებელი ენერგიული, ფიცხი, შინაგანი გზნებით დანაღმული ციკვა, მკვეთრად ფიქსირებული პოზები მისეულად გადაადგა მრისხანე ძალების სახიერებას. მათთან კომპოზიციურად შეკრულ დუეტში ყურადღებას იპყრობდა რესპუბლიკის დამსახურებული არტისტის ც. ბალანჩივაძის გრაფიკულად გამოკვეთილი, დახვეწილი ცეკვა და მდიდარი პლასტიკური მონაცემებით დაჯილდოებული ახალგაზრდა მოცეკვავე ლ. ბახტაძე.

სპექტაკლის ერთ-ერთი ღირსება იმაში გამოიხატა, რომ ბალეტმეისტერმა ქორეოგრაფიულ პარტიტურაში დიდი ადგილი მიუჩინა მამაკაცის კლასიკურ ცეკვას, განსაკუთრებით ხტომების ნაირსახეობას, რამაც გმირული შეამართება და ჰაეროვნება მიანიჭა სპექტაკლის ქორეოგრაფიულ სახეს.

საერთაშორისო კონკურსების ლაურეატმა ე. ანჯაფარიძემ დიდად შეუწყო ხელი მოცეკვავეთა დასს, რათა საცეკვაო კომპოზიციებისა და სონატის ტემპორიტმული თავისებურებანი ერთმანეთს შეჰგუებოდა ისე, რომ მუსიკალური ნაწარმოების მხატვრული სახე შენარჩუნებულიყო.

ამ მიღწევათა აღნიშვნასთან ერთად უნდა გამოვთქვათ შენიშვნაც ბეთჰოვენის მუსიკისათვის შეუსაბამო კოსტუმების ფორმისა და ფერთა გამის გამო (მხატვარი მ. მალაზონია). თავსაბურავები, გრძელი წამოსასხამები და სხვა მცირე დეტალები საწინააღმდეგო სახის (უფრო იმპრესიონისტული) მუსიკალური სახეების ასოციაციას იწვევს და ანეიტრალებს კლასიკური მუსიკის ატმოსფეროს.

ვფიქრობთ, ეს მცირედი შენიშვნა მით უფრო გასათვალისწინებელია, რომ ახალი დადგმა ხანგრძლივი სცენიური არსებობის უნარს ამჟღავნებს.

ნონა გუნია

სიმონა დე ბოვუარი

ნობელის მოსკოვის ტელევიზიამ გვამცნო, რომ პარიზში გარდაცვალა ცნობილი ფრანგი მწერალი, ჟან-პოლ სარტრის მეუღლე და მეგობარი — სიმონა დე ბოვუარი.

სიმონა დე ბოვუარი დასავლეთ ევროპის ლიტერატურულ, ინტელექტუალურ სფეროებში კარგად ცნობილი მოღვაწე იყო. მისი რაფინირებული გემოვნების, ღრმა განსწავლულობის და აზროვნების წყალობით მოპოვებული სახელიც დაამშვენებს XX საუკუნის ფრანგულ, ევროპულ ლიტერატურას.

ვისაც სიმონა დე ბოვუარის მოგონებები წაუკითხავს, მიხვდება თუ ვინ იყო, რა იყო სიმონა დე ბოვუარი, რა ადგილი ეჭირა ფრანგულ ლიტერატურაში.

ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ სარტრი, XX საუკუნის ერთ-ერთი დიდი მოაზროვნე, მუდამ გრძნობდა, რომ მის გვერდით იყო მისი სულიერი მეგობარი, მრჩეველი სიმონა დე ბოვუარი.

სიმონა დე ბოვუარი ჟან-პოლ სარტრის მარტოოდენ ლიტერატურული ჩრდილი არ ყოფილა. მასში მუდამ საკუთარი შემოქმედებითი ცეცხლი ღვიოდა.

კარგადაა ცნობილი, რომ სარტრი თავის ნაწარმოებს არასოდეს დაბეჭდავდა, თუ მას სიმონა დე ბოვუარი წინასწარ არ გადაიკითხავდა. ამის შესახებ უთქვამს კიდეც ჩვენთვის სარტრს, აქ, საქართველოში ყოფნის დროს.

ჟან-პოლ სარტრისა და სიმონა დე ბოვუარის ამ ქვეყნიდან წასვლა საფრანგეთის ინტელექტუალური აზრის, კულტურის მნიშვნელოვანი დანაკარგია.

სარტრი და სიმონა დე ბოვუარი ლენინგრადში გავიცანი, მსოფლიოს მწერალთა შეკრებაზე. მათ ჩვენებური ცხოვრების ბევრი მხარე აინტერესებდათ, რთული პოლიტიკური პრობლემებიდან დაწყებული, ყოველდღიური ცხოვრების წვრილმანებით დამთავრებული, არ ვიცი, რამდენად დააკმაყოფილა ჩვენმა განმარტებებმა სარტრი და ბოვუარი, ისეკი ლენინგრადის საერთაშორისო სიმპოზიუმის შემდეგ, ეს საკვეანოდ განთქმული ადამიანები საქართველოში ჩამოვიდნენ. აქაც გრძელდებოდა საუბრები ქართველ მწერლებთან, საზოგადო მოღვაწეებთან.

სარტრისა და სიმონა დე ბოვუარის გარდაცვალებით გადაფურცლა ერთი მეტად მნიშვნელოვანი ფურცელი და რასაკვირველია, არა მარტო ფრანგული ლიტერატურასა და აზროვნებაში.

მოაზროვნე კაცობრიობა სამუდამოდ შეინახავს სარტრის სახელთან ერთად ფრანგული აზრის ერთ-ერთი შესანიშნავი წარმომადგენელის სიმონა დე ბოვუარის სახელს.

ვლადიმერ მაჭავარიანი

მუსიკა

სულხან ნასიძის სიმფონია

ნაკლო ჟღენტი

ბოლო დროის ქართული მუსიკალური ცხოვრების ღირსშესანიშნავ მოვლენად უნდა ჩაითვალოს საქართველოს კომპოზიტორთა კავშირის პლენუმის დასკვნით კონკურტზე აღიერებული სულხან ნასიძის ახალი სიმფონია „დალაი“.

ნასიძის შემოქმედება სულ უფრო და უფრო იპყრობს მსმენელთა ყურადღებას. ღრმა იდეურობა, აზროვნების ლაკონიზმი და კონცენტრულობა, ჩანაფიქრის ხორცშესხმის დიდ მხატვრულ ძალასთან ერთად განსაზღვრავს კომპოზიტორის ნაწარმოებების მნიშვნელობასა და აქტუალობას. გასაოცარია კომპოზიტორის შრომის ნაყოფიერება, მისი შემოქმედებითი ფანტაზიის სიმდიდრე, სწრაფვა განუწყვეტელი განახლებისაკენ. ნასიძე ცდილობს ახლებურად გაიაზროს ეროვნული ტრადიციები, იპოვოს თანამედროვე მსოფლაღქმასთან მისი შეხების წერტილები. მისი ნაწარმოებებისათვის სრულიად უცხოა მხატვრული სტერეოტიპები, ადრინდელი მიღწევების განმეორება.

შეიძლება ითქვას, რომ მისი ყოველი ქმნილება საკუთარი ცხოვრებით ცხოვრობს. ერთ მთლიანობაში კი ისინი ნიჭიერი ოსტატის ხელით გულუხვად შექმნილ თავისებურ სამყაროს წარმოგვისახავენ.

კომპოზიტორი უკვე შვიდი სიმფონიის ავტორია და ყოველი ახალი სიმფონია მოწმობს ავტორის ერთგულებას არჩეული შემოქმედებითი პოზიციისადმი, მის ლტოლვას განახლოს, გაალრმავოს ეს პოზიცია. სწორედ ამითაა განპირობებული მისი მხატვრული და სტილური სისტემის ერთიანობა და მთლიანობა.

სიმფონიებმა „ფიროსმანი“ და „Passione“ — დამსახურებულად მოუხვეჭეს ს. ნასიძეს საყოველთაო წარმატება და იგი ჩვენი ქვეყნის მოწინავე სიმფონისტთა რიგებში ჩააყენეს. კომპოზიტორის ახალი სიმფონია „დალაი“ კიდევ ერთხელ ადასტურებს რაოდენ მნიშვნელოვანია ამ ავტორის ნაწარმოებებში შინაარსობრივი საწყისი, სწრაფვა კონცეფციური პრობლემატიკისაკენ, არჩეული თემისადმი ღრმა პირადული დამოკიდებულება.

სიმფონიები „ფიროსმანი“, „Passione“, „დალაი“ ერთმანეთთან სიღრმისეული შინაგანი სიმებითაა დაკავშირებული. სამივე ნაწარმოებში ფაქტიურად ერთი და იგივე პრობლემები დგას, წარმოდგენილია ერთმანეთის მსგავსი ადამიანური კონფლიქტები. თითოეული სიმფონიის დრამატული კვანძი წარმოიქმნება ისეთი ფილოსოფიურ-ეთიკური კატეგორიების დაპირისპირებით, როგორიცაა სიკეთე და ბოროტება, სიცოცხლე და სიკვდილი, მშვენიერება და უხეში ძალა.

სიმფონია „დალაი“ წარმოადგენს ყველაზე განზოგადოებულ, ექსპრესიულ და აქტუალურ ხორცშესხმას იმ პრობლემისა, რაც კომპოზიტორს აღელვებს. იგი აღიქმება, როგორც თავისებური სიმფონიური რექვიემი. ნაწარმოების ტრაგიკულ კონცეფციაზე მეტყველებს თვით სიმფონიის სახელწოდება, რომელიც წარმოსდგება თუშური ხალხური ადათისაგან, მიცვალებულის დატირებასთან რომაა დაკავშირებული.

ავტორმა შესძლო თავიდან აეცილებინა ყოველგვარი დრამატული სქემების წინასწარი განსაზღვრულობა. დაუოკებელი ექსპრესიით, ტემბრული კონტრასტების ინტენსიურობით, მკვეთრი, მძლავრი მონასმით სიმფონია იწვევს დროში და სივრცეში მოძრავი ბგერითი ფრესკის ასოციაციებს. საერთო ატმოსფეროს ემოციურობა მეტწილად განპირობებულია ნაწარმოების ინტონაციური თავისებურებებით. სიმფონიის მუსიკალური ენის ამოსავალ წერტილს საქართველოს მთის რაიონის ფოლკლორი წარმოადგენს, რომელიც მას ღრმა ეროვნულ, მძაფრ კოლორიტს ანიჭებს.

თავისი ემოციური ტონუსით, თვით კონფლიქტის სახით, სიკეთისა და ბოროტების, ტრაგიკულისა და მარადმშვენიერის უეცრად წარმოქმნილი დაპირისპირებით სიმფონია წარმოადგენს ჭეშმარიტად რომანტიკიულ სულის ნაწარმოებს. რომანტიზმზე მიგვანიშნებს მისი ერთნაწილიანი ფორმა, რომელშიც შეიგრძნობა პოემურობის ერთგვარი გამოვლინება, მისწრაფება პროგრამულობისადმი.

სულხან ნასიძე პროგრამული სიმფონიზმის მომდევარია. მის სიმფონიებში დრამატურგიულ ჩანაფიქრთან შესაბამისად გაიაზრება პროგრამულობის ცნებაც.

„ფიროსმანი“, სადაც თავმოყრილია მხატვრის ცხოვრების სხვადასხვა მხარე, აღიქმება როგორც თავისებური მუსიკალური სცენარი. აქ კინოდრამატურგიული სპეციფიკის გათვალისწინება იგრძნობა თვით კონსტრუქციის ორპლანიანობაში, კადრების მუდმივ ცვალებადობაში. მათ თამამ დაპირისპირებაში.

სხვანაირად წარიმართება სიმფონიის „Passione“ მუსიკალური განვითარების პროცესი. ნაწარმოებში პროგრამული სტიმულის სახით გამოყენებულია პოეტური ტექსტი, ხოლო სიმფონიის დრამატურგია ემორჩილება თეატრალურ-სცენური მოქმედების გარკვეულ პრინციპებს.

„დალაიში“ თითქოს მოდუნებულია კავშირი მუსიკის გარე სფეროსთან. სიმფონია არ ეყრდნობა პოეტურ ტექსტს, მასში ნაკლებად შეიგრძნობა კინოდრამატურგიის თეატრალურ-სცენური მოქმედების ზეგავლენა. „დალაიში“ მკვიდრდება წმინდა სიმფონიზმი და ამასთან ძალაში შედის საკუთრივ მუსიკალური განვითარების კანონზომიერებანი.

მიუხედავად იმისა, რომ ნაწარმოები მოკლებულია თხრობით მომენტს, გარეგან მოქმედებას, მისი ჩანაფიქრი და დრამატული განვითარების მთელი მსვლელობა საკმაოდ ნათელია, რამდენადმე ეს განისაზღვრება სახეობრივი სისტემის თავისებურებებით. მუსიკალური პროცესის დროს მსმენელი ხვდება ავტორის ადრინდელი ნაწარმოებებიდან ცნობილ სახეებს, რომლებიც სიმფონიურიენტირებად გამოიყენება ახალი დრამატურგიის ჭირობებში. განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს ორი სიმფონიის „დალაი“ და „Passione“ სახეების მსგავსება. ამ ნაწარმოებებში სახეების ნათესაობა იმდენად საგრძნობია, რომ შეგვიძლია ეს ორი სიმფონია ერთგვარ სიმფონიურ დილოგიად განვიხილოთ.

„დალაის“ დრამატული თავისებურებანი განპირობებულია მისი სახეობრივი სფეროების მაქსიმალური კონცენტრაციით, ერთი წამყვანი იდეის აქცენტირებით. სიმფონია არ ასახავს სინამდვილეს მთელ მის მრავალმხრივობასა და გამოხატვის ნაირსახეობაში. აქ არ ვხვდებით ყანრულ ეპიზოდებს, ლირიკულ გადახრებს. დაძაბულობის განუწყვეტელი ზრდა განპირობებულია საწინააღმდეგო საწყისების მუდმივი დაპირისპირებით. მთელი ნაწარმოების მანძილზე მრისხანე, აღგზნებულ ფრაგმენტებს და სამგლოვიარო სახეებს უპირისპირდება ჩელესტის ნათელი მელოდია.

სიმფონია იბადება მღელვარე, ემოციურ ატმოსფეროში, რომელიც გვამზადებს რთული დრამატული ამბისათვის. საპირისპირო საწყისების უკიდურესად მწვავე კონფლიქტი ნაწარმოების დასაწყისშივე გამოიკვეთება, ტრომბონებში წარმოიშვება პიროქუში, ტრაგიკული სიტუაციების მომასწავებელი სახე. ასეთ დაძაბულ ატმოსფეროში აღმოცენდება ჩელესტის ნათელი თემა, რომელიც სიმფონიის დრამატურგიაში თითქოს ციტატის სახით შემოდის. თავისი კლასიკური იერსახის წყალობით იგი აღიქმება როგორც ნაცნობი და ადრე „ათვისებული“ მელოდია.

მტრულ სახესთან მძაფრი შეტაკების შედეგად ჩელესტის თემა მნიშვნელოვან ცვლილებებს განიცდის, დრამატული განვითარების საკვანძო ადგილებში იგი დეფორმირებული სახითაა წარმოდგენილი.—გაფანტულია მთელ ორკესტრულ ქსოვილში, სიმებიანი ჯგუფის მიმქრალ ეღერადობაში, ხის საკრავების გამყივან რეგისტრებში.

არანაკლებ რთულ დრამატურგიულ გზას გაივლის საპირისპირო სახე — ტრომბონების თემა, რომელიც ნაწარმოების სხვადასხვა ეტაპზე იძენს ხან აგრესიულ-შემტევ, ხან კი ტრაგიკულ ეღერადობას.

ძნელია და არც საჭიროა მთელი ნაწარმოების შინაარსის თხრობა, საყურადღებოა მხოლოდ ის, რომ დრამატურგიის განვითარებაში ორი სახის სულ უფრო და უფრო მძაფრ დაპირისპირებას მივყავართ ტრაგი